



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Instructio Practica ...**

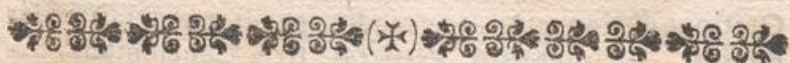
De Conversatione Apostolica A Curatoribus Animarum piè & fructosè  
instituenda - Complectens vatos & solidos modos juvandi & consolandi  
diversorum Statuum Personas afflictas, præcipuè ægras & captivas

**Lohner, Tobias**

**Dilingae, 1677**

Pars I. De Conversatione Apostolica In Communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48248)



P A R S I.

DE CONVERSATIONE  
APOSTOLICA IN  
COMMUNI.

**D**E hæc senæ potissimùm quæstiones resol-  
vendæ sunt. 1. Quid, & quotuplex sit  
Conversatio Apostolica. 2. Quàm fru-  
ctuosa, atque ad animarum salutem pro-  
curandam efficax sit. 3. Quomodo  
instituenda sit. 4. Quibus instrumentis  
ad eam ritè instituendam utendum sit. 5. Quibus moti-  
vis excitandus sit zelus, seu fervor ad eam alacriter peragen-  
dam necessarius. 6. Quæ impedimenta præcipuè impedi-  
diant fructuosam Conversationem, & quomodo removenda  
sint. Quæ omnes quæstiones sequentibus sex capitibus  
paulò fusiùs resolventur.

C A P U T I.

QUID ET QUOTUPLEX SIT CON-  
VERSATIO APOSTOLICA.

**N**on est animus agere hoc loco de Conversatione latissi-  
mè accepta, prout scilicet etiam profanam, seu ad po-  
liticos fines tendentem Conversationem includit; sed de illa  
duntaxat, quæ ad spiritualem animæ salutem ordinatur, & ab  
Apostolicis viris, seu ijs, qui curam animarum susceperunt,  
institutui consuevit, & rectè sic definiri videtur posse: *est mo-  
dus agendi cum Proximo privatus, atque ad animæ salutem  
procurandam ordinatus.* Cujus definitionis bonitas ex brevi  
potiorum partium explicatione clariùs patebit. Dicitur  
itaque primò. *Modus agendi;* quia, licet Conversatio potis-  
simùm sermone perficiatur, interdum tamen etiam alias  
actiones, v. g. auditionem, aliâque obsequia à sermone di-  
stincta includit. Dicitur secundò. *Cum Proximo:* Ut ab  
*Instruât. III.* A Ora-



2 *De Conversatione Apostolica in communi.*

Oratione distinguatur, quæ modus agendi cum DEO rectius dicitur. Dicitur tertio. *Privatus*: Ut à Concionibus, Exhortationibus, & similibus actionibus, quæ publicè, & cum Communitate potius, quàm privatis Personis instituuntur, distinguatur. Dicitur quarto. *Ad salutem animæ procurandam ordinatus*: Ut profana & politica Conversatio excludatur, quæ ad recreationem duntaxat, vel alium naturalem, atque politicum finem ordinatur.

Atque ex hac definitione facilè quoque nunc responsio ad alteram quæstionis in titulo propositæ partem patet, quod duplex nempe sit Conversatio; cum enim varij sint fines particulares, ob quos Conversatio talis cum Proximo suscipitur, varias quoque species Conversationis oriri necesse est, quæ tamen ad senas ferè, velut præcipuas revocari possunt, quarum prima est *Visitatio amica*, quâ Personæ privatæ ad nullum propemodum alium finem, quàm ad conciliandam aut conservandam eorum benevolentiam, per quam facilè & expeditius animarum salus procuretur, visitantur, uti non raro Viri Apostolici cum magno fructu & lucro animarum facere consueverunt, quemadmodum infra in secunda parte ostenditur. Secunda est *Instructio Spiritualis*, quâ seu Fideles, seu Infideles in rebus ad animæ salutem pertinentibus instruuntur. Tertia est *Consolatio opportuna*, quâ Personæ internis afflictionibus oppressæ variis doctrinis & veritatibus supernaturalibus opportunè suggestis, aut certè in memoriam revocatis ad pristinam animi quietem, lætitiàmque reducuntur. Quarta est *Curatio Spiritualis*, seu *Conversio*, quâ vel inveterati Peccatores ad spem, & curam salutis suscipiendam excitantur, vel ij, qui graves inimicitias fovere sunt soliti, ad pacem & amicitiam cum Inimicis redintegrandam inducuntur. Quinta est *Captivorum*, sive ad carceris duntaxat penam, sive ad ipsum etiam mortis supplicium æquanimiter sustinendum *zelosa roboratio*. Sexta denique est *agrorum & moribundorum* ad morborum dolores ac modestias patienter sufferendas, aut ipsam etiam, si DEO visum fuerit, mortem piè ac Christianè obeundam *solida, prudensque dispositio*, de quibus singulis speciebus specialia, & perquam salutaria præcepta in secunda hujus Instructiois parte suggerentur.

CAPUT



## CAPUT II.

## QUAM FRUCTUOSA, ATQUE AD ANIMARUM SALVTEM EFFICAX SIT APOSTOLICA CONVERSATIO.

I. **E**tti non pauca, nec levia argumenta afferri possent ad utilitatem ac efficaciam Apostolicæ hujus Conversationis demonstrandam, nullum tamen ex ijs efficacius jure merito censeretur, quàm si ostendatur, majorem ex illa, quàm ex ipsis etiam Concionibus seu Verbo DEI prædicato fructum, utilitatemque reportari; cum enim tanta sit Concionum ad animos permovendos efficacia ac aptitudo, ut S. Paulus ad Hebræos c. 4. dicere ausus sit: *Verus est sermo DEI, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum*; magnam sanè Conversationi Apostolicæ virtutem ac efficaciam inesse oportet, si ipsis etiam Concionibus efficacior, atque ad salutem animarum procurandam aptior esse demonstraretur; sic autem revera rem se habere, tum ipsa quotidiana experientia confirmat, tum sequentibus tribus rationibus non obscure ostenditur, ac probatur.

II. Nam primò à Concionibus multi per negotiorum, servitiorumque occupationes, ut Famuli, Mercatores, Rustici; vel per corporis infirmitates ac miserias, ut ægri; vel per vinculorum potentiam, ac carceris claustra, ut captivi impediuntur, ad quos tamen omnes non difficilis est aditus per privatam Conversationem; unde ad hanc præcipuè referri potest illud Hominis parabolici cœnam magnam apparantis mandatum, quo servo suo Luc. 14. dicebat: *Exi cito in plateas & vicus civitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. Et iterum: Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.*

III. Secundò in Concionibus vix unquam materia singulorum Auditorum Genio ac necessitati applicari potest; & præterea non rarò etiam ea, quæ dicta sunt, non satis intelliguntur, quæ duo impedimenta in privata Conversatione minime reperiuntur; in hac enim, sicut cuivis concessum



4 *De Conversatione Apostolica in communi.*

cessum est, suam necessitatem & ignorantiam sine rubore explicare, &, quæ non sufficienter intellexit, per iteratas quæstiones ampliùs indagare; ita & Conversatori faciliè est, doctrinam Auditoribus suis applicare, & per frequentiore repetitionem profundius, firmiùsque eorum mentibus imprimere; unde in tali casu verificatur, quod prudenter Seneca Epist. 38. dixit: *Plurimum proficit sermo, qui minutatim irripserit animo.*

IV. Tertiò, ipse etiam modus proponendi, sicut in privata Conversatione est multò suavior & liberior, quàm in publicis Concionibus, ita majorem etiam non immeritò efficaciam continere judicatur ad propositas doctrinas inculcandas & persuadendas. Id, quod iterum egregiè Seneca in epist. cit. sequentibus verbis confirmat: *Virtus bonum consilium est; consilium autem nemo clamore dat. Aliquando utendum est & illis, ut ita dicam, Concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus est; ubi verò hoc non agendum est, ut velit discere, sed ut discat, ad hac submissiora verba veniendum est. Faciliùs intrant, sed hærent; nec enim multiùs opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt, quod, quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in magnos ætatis diffunditur.* Hinc modum istum Zelosissimi quique Apostoli, & Animarum Curatores præcipuè usurpârunt, uti S. Ignatiùs de se, sociisque suis apertè coram Judicibus Salmanticensibus confessus est, teste Ribadeneira l. 1. c. 16. vit. dum dixit: *Nequaquam concionamur, verùm de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cum occasio se dat, familiariter, & ex aequo loco discurremus; atque Homines ad odium Peccatorum, amorèmq; probitatis hortamur.* Sed & de S. Francisco Xaverio Turfellinus l. 2. c. 2. testatur, cum nihil in privatis colloquiis inexpertum omisisset, quod ad sanandos animos civium pertineret; vehementerque aliis etiam sociis sibi subjectis commendâsse, ut sedulò caverent, ne nimià quâdam gravitate suspicionem præberent reverentiam exigentis arrogantia, sed potiùs facilitatem vultus præferrent, affabilitatèmq; sermonis; difficile quippe dictu est, teste Cicerone l. 2. offic. quantopere conciliet animos Hominum comitas, affabilitasque sermonis.

CAPUT



CAPUT III.

QUOMODO FRUCTUOSE INSTITVENDA  
SIT CONVERSATIO APOSTOLICA?

Non ignoro equidem, sat multa ab Authoribus præcepta coacervari ad conversationem fructuosè instituendam, sed meo quidem iudicio ea omnia brevissimo compendio complexus est, docuitque ipse Apostolorum sapientissimus Magister Christus, dum super Apostolos suos ad conversationem cum Proximo inchoandam mittendos Spiritum Sanctum in specie ignis misit, haud obscurè scilicet indicans, tunc eos fructuosè cum hominibus conversaturos, si in sua conversatione ignis proprietates assumere, imitarique studuerint; neque enim quidquam in orbe conditiones veri Apostoli ac Operarij ita exprimit, ac ignis, uti ex singularum proprietatum enarratione patebit.

§. I.

Primum Præceptum.

Primo ergo sicut ignis, dum in applicatam sibi materiam agit, semper interea sursum tendit ad centrum suum, locumque naturalem, ita Operarius quoque verus, dum cum hominibus agit, mentem ad DEVM tanquam centrum & finem suum elevatam habere debet. Hæc autem elevatio duobus potissimum modis fieri potest. Primo, ut nunquam Conversatio suscipiatur, nisi prius per bonam & sinceram intentionem ad DEI majorem gloriam, animarumque salutem dirigatur; ex hac quippe intentione quinque, eaque non levia commoda seu utilitates haurientur, videlicet primo, ut copiosum à DEO auxilium sperari queat juxta ipsius Christi promissionem Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*; quis autem arctius ipsi conjungitur, quam qui per purissimam beneplaciti illius perficiendi voluntatem se eidem conformare, & unire studet. Talis profectò audacter cum Josue c. 7. dicere potest: *Quid facies magno Nomini tuo?* Secundo, ut alacrius & accuratius gloriam Dei, Proximique salutem procuret, si vires suas ad aliud privatam bonum querendum



6 De Conversatione Apostolica in communi.

rendum distractas non habeat. Nam, ut S. Bernardus Epist. 42. rectè advertit, *non valet DEI vel Proximi lucra purè quærere, qui propria non contempserit.* Tertio, ut humilia, & in iudicio hominum abjecta munia & opera pari alacritate ac diligentia suscipiat, ac perficiat, quàm speciosa & honorifica; quem in finem S. Maria Magdalena de Pazzis, ut p. 4. c. 33. vitæ legitur, inter alia monita etiam hoc dabat Operariis, ne curarent res magnas, facere in apparentia, quia in his dicebat occultari superbiam perniciosam animæ; sed quæ fiant magnæ & sublimes per ordinationem earum ad altum finem rectâ intentione, quia talibus valde delectatur DEVS, & sunt absconditæ ab Adversario. Quarto, ut nullo, quantumcunque in speciem infelici successu laborum suorum turbari se sinat, si meminerit, se id, quod quæsiuerat, scilicet DEI (qui non effectum, sed affectum operum attendit) gloriam & beneplacitum labore suo lucratum esse; *quid autem eo potest esse felicior, cui efficitur suus Conditor census, & hereditas eius dignatur esse Divinitas?* ut rectè S. Prosper l. 2. de vit. contempl. pronunciavit. Quinto, ut facilè se post labores suos recolligat, atque ad se redeat; *nemo enim, teste S. Bernardo lib. de vit. solit. ad conscientiam redire amat, qui ab ea ad agendum rectâ intentione non profecissetur.*

II. Secundò eadem mentis elevatio fieri potest per breves & jaculatorias Orationes ad DEUM assiduè directas, quibus, ut P. Lancizius opusc. 13. n. 466. monet, tria petantur à DEO, scilicet *Lumen* ad tractandas animas, prout expedit ad illarum salutem: *Gratia auxilia* pro earum conversione, vel profectu jam conversarum: & *Protectio efficax*, ne ulli tentationi succumbamus, dum extra domicilia nostra versamur, sed ut cum proprio etiam profectu ac meriti augmento domum redeamus. Eiusmodi preces antiquis Patribus valde usitatas fuisse, S. Augustinus epist. 121. testatur his verbis: *Dicuntur Fratres in Ægypto, crebras quidè habere Orationes, sed brevissimas, & raptim quodammodo iaculatas; absit enim ab Oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si fervens perseveret intentio. Nam multum loqui in orando, est non necessariam rem superfluis agere verbis; multum autem precari est eum, quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. Et plerumque plus gemitibus, quàm sermonibus agitur.*



ur; plus fletu, quàm affatu. Id quod præclarè etiam S. Ignatius docuit, de quo Ribadeneira in vita illius lib. 5. c. 1. sic loquitur: *Atque hoc familiare nostris optabat esse, ut DEVM in omnibus rebus præsentem cernerent, & mentes suas non in Oratione tantùm ad caelestia attollerent, sed universas res, atque actiones singulas in DEVM referrent, neque minorem devotionis Spiritum in actione, quàm in meditatione sentirent. Et hanc quidem orandi consuetudinem assiduam cum in aliis, tum verò in hominibus piè occupatis tanquam magis expeditã probabat.* Unde alius quidam dicebat, eum, qui cum Proximo conversatur, assiduè illam Ecclesiæ adhortationem sibi occinere debere: *SURSUM CORDA*, ut ij, quibuscum agit, de eo quodammodo illa sponsæ verba, *Cant. 8.* usurpare possint: *Qua est ista, quæ ascendit de deserto (cubiculi vel domus suæ) sicut virgula fumi (rectissimè sursum ad DEVM ascendens) ex aromatibus myrrha & thuris (id est, ex actibus laboriosæ & difficilis operationis, & actibus suavissimæ ad DEVM elevationis confecta? Verbo: verus Operarius studet omnia sua operari propter DEVM (dirigendo omnia ad ejus gloriam) in DEO (credens omnia, quæ proximo facit, se DEO præstare) & per DEVM (id est, cum auxilio illius, sciens, quod Joan. 15. ipse dixit: Sine me nihil potestis facere.)* Itaque jure suo utitur illis Ecclesiæ in Canone verbis: *Per quem hæc omnia creas, sanctificas, vivificas, & præstas nobis: per ipsum, & cum ipso, est tibi DEO Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor & gloria.*

§. II.

Secundum Præceptum.

I. SECUNDÒ sicut ignis non agit, nisi applicatus ab alio; ita nec Operarius curam aliorum suscipere debet, nisi à DEO per occultas inspirationes (quam Ludovicus de Ponte to. 3. tr. 4. c. 4. *internam vocationem* vocat) aut à Superioribus DEI locum tenentibus mittatur (quam idem Author *externam vocationem* appellat.) Cum enim, teste Apostolo, 1. Cor. 3. neque, qui plantat, sit aliquid, neque qui rigat; sed, qui incrementum dat, DEUS; nemo prudenter se ad plantandum aut rigandum intrudit, nisi priùs per legitimam missionem cooperantis gratiæ auxilia à DEO acceperit. Hinc



8 De Conversatione Apostolica in communi.

Christus Jo. 15. Apostolis suis dixit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis.* Et iterum Matt. 20. *Messis quidem multa, Operarij autem pauci, rogato ergo Dominum Messis, ut mittat Operarios in Messem suam.* Quod quidem præceptum ipse etiam Servator usque adeo illibatum servavit, ut triginta integris annis exspectare voluerit, imò secundum Divinitatem ab ipsa æternitate, donec à Patre ad curam alienæ salutis suscipiendam mitteretur, juréque usurpare illa Isaiæ c. 61. verba usurpare posset: *Spiritus Domini super me, eò quod unxerit Dominus me, evangelizare Pauperibus misit me, predicare Captivis remissionem.* Sed & S. Joannes Baptista Præcursoris officium non suscepisset, nisi fuisset Homo missus à DEO, ut testimonium perhiberet *de Lumine.* Ipsi verò Apostoli non prius ad seminandum in Orbe Evangelium fuerunt dimissi, quàm sedentes in civitate induri fuerunt virtute ex alto. Luc. 24.

II. Unde graviter inprimis errant, qui antè, quàm solidas in virtute, atque perfectione propria radices fixerint, ad aliorum curam suscipiendam præpropere fervore, ac immaturo desiderio anhelant, de quibus rectè S. Gregorius p. 3. Past. admonit. 26. *Admonendi sunt, inquit, isti, ut considerent, quòd pulli avium, si ante pennarum perfectionem volare appetant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima vergunt. Admonendi sunt, ut considerent, quòd structuris recentibus necdum solidatis, si lignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt etiam, ut considerent, quòd conceptas soboles Femina, si prius, quàm planè formentur, profervant, nequaquam domos, sed rumulos replent.*

III. Errant similiter illi, qui, licet sufficienti scientià ac virtute instructos sese advertant, aut omnino non expectata missione curam animarum suscipiunt, aut certè variis artificiis, dolisque optatam missionem ambitiosè extorquent. Quibus profectò, si, ut fieri plerumque solet, speratum ex laboribus suis fructum non reportent, meritò DEUS culpam suam illis Aggæi Prophetæ c. 1. verbis exprobrare potest: *Ponite corda vestra super vias vestras; seminastis multum, & intulistis parum. Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exsufflavi illud. Quam ob causam, dicit Dominus Exercituum? Quia domus*

mea



men deserta est, & vos festinastis unusquisque in domum suam (sequendo propriam voluntatem vestram.) Propter hoc super vos prohibiti sunt cali, ne darent rorem, (gratiæ) & terra (id est, animæ vobis commissæ) prohibita est, ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram, & super omnem laborem manuum. Ita sanè damno suo expertus est P. Melchior Nunnius celebris alioqui in Societate JESU Operarius, & Indiæ Provincialis, qui, ut Orlandinus in historia ejusdem Societatis p. 1. l. 14. n. 131. refert, in Japoniam primùm, tum etiam ad Sinas profectus promulgandi Evangelij causâ, nullum, aut certè exiguum fructum fecit, quia illud iter non Superiorum nutu, sed suæ pietatis, Sociorumque ac Regis impulsu duntaxat susceperat.

IV. Ad hoc præceptum meritò etiam pertinet, ut, licet interdum Operarij aliqui, Religiosi præcipuè, à Superioribus suis, aut ipso Pontifice summo ad curam animarum in certis locis gerendam assumantur, eam tamen non prius, quam ipsorum etiam Ordinariorum, aut Vicariorum, Parochorumve loci illius consensu petito, & impetrato aggrediantur. Ita sanè prudenter jam olim suos Operarios monuerat S. Ignatius Fundator noster, vetans, ne privilegiis suis uterentur invitis Prælati; ajebat quippe, ut testatur Orlandinus l. 11. n. 62. privilegiorum præsidia tum demum in animorum causa perutiliter adhiberi, cum ad eos ita juvandos voluntas proximi Pastoris accederet; cumque eâ de causa ab Apostolica Sede privilegia habeantur, ut eò facilius animis consulatur, nisi ex eorum usu hæc ad animos deriveret utilitas, imò potius retardetur, quò Pastores non consentiant, satius esse, ea omnino non adhibere, quam contra eorum nutum adhibendo suâ spe ac labore frustrari. Hinc cum P. Michaël Navarrus, vir sanctus, & miraculorum gratiâ ornatus, acrius pro Societate, et si justè, contra Vicarium Tiburzinum Episcopi Sacramentorum administrationem prohibentem pugnâisset, reprehensionem S. Patris non effugit, ut refert Orlandinus l. 10. n. 15. volebat enim suos omnes B. Pater, etiam tum, cum pro Societate causa staret, non modò adversus Episcopos, verum etiam erga eorum Vicarios submissè, modestèque se gerere, Cujus præcepti aliam adhuc, eamque geminatam rationem S. Franciscus Xaverius Zelosissimus ille Indiæ Apostolus as-



10 De Conversatione Apostolica in communi.

signabat, uti Turfelinus l. 6. c. 8. vit. testatur his verbis: *Divinum Numen in Episcopis, eorumque Vicariis venerans, ex eorum auctoritate sua munia obire gestiebat, eisdemque prorsus omnibus in rebus, dicto audiens erat. Idem ceteros à Societate facere iubebat, à nostris Hominibus obedientia in Præpositos Ecclesiasticos prodendum exemplum dicitans.* Et paulò post alteram rationem assignans subdit: *Talem verò, tantàmque modestiam ac submissionem necessariam dicebat esse, cum ad Diabolum superbia caput debellandum; tum verò ad Ecclesiam Præpositos insigni obsequio demerendos, ut illis secundis ac propitiis Christiana res melius gereretur.*

§. III.

Tertium Præceptum.

I. **T**ertio sicut ignis, dum agit, nihil de innato suo & naturali calore amittit, ita & verus Operarius atque Apostolus, dum aliorum salutem curat, studiosè cavere debet, ne quicquam de intrinseco fervore charitatis, & studij perfectionis perdat. Sic enim primò, exemplo suo nos docuit ipse DEVS, qui, cum sit fons bonorum omnium, ita de plenitudine sua gratias suas nobis communicat, ut tamen ipse etiam semper plenus remaneat; hinc & Sponsam suam Cantic. 1. introduxit in cellam vinariam, & ordinavit in ipsa charitatem, excitans videlicet ipsam, ut ordinem charitatis ab ipso præscriptum servaret, & priùs charitatem erga se, postea erga alios exerceret. Docuit secundò Christus, tum verbo, cum dixit Matth. 16. *Quid prodest Homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* tum exemplo, dum non modò ipsemet assiduò, postquam cum Hominibus aliquamdiu versatus est, in montes aut alia loca secessit, & orationi vacavit; sed etiam Apostolis id ipsum præcepit dicens: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pauillum.* Marc. 6. Docuerunt tertio Apostoli, qui, cum viderent, crescente numero Christianorù se impares esse eorum saluti sine jactura proprii profectus procuranda, Diaconos constituerunt, curaque temporalium illis demandatã dixerunt: *Nos autem Orationi & Ministerio verbi instantes orimus.* Hinc & S. Paulus Timotheum 1. cap. 4. monuit, ut  
sibi



sibi prius, postea doctrinæ attenderet. Docuerunt quartò  
 sancti Patres, ex quibus more suo sapienter discurrens S. Lau-  
 rentius Justinianus c. 12. de casto Connubio, exemplum Spon-  
 sæ sequentibus verbis proponit: *Anima desponsata Verbo in  
 hoc efficitur anxia, hoc agere nititur, ut sui non amittat custo-  
 diam, dum Proximorum utilitatibus inservit; ne pro aliorum  
 commodis, mentis innocentiam perdat. Vno quidem oculo vigi-  
 lat, qualiter fraterna proficiat charitati; altero autem, quomo-  
 do Sponso suo immaculatam se exhibeat. Novit tanquam in  
 multis experta, quàm plurimos immoderato charitatis Zelo ac-  
 censos cordis omisisse munditiam, & devotionis nectare spoliatos  
 esse, dum inconsultè vacantes Proximis seipsas negligere non ti-  
 merent. Semper igitur humilis casum veretur: propterea lau-  
 dabili discretionis moderamine sic secum agit, ut nec pro com-  
 modis Proximorum contemplationem deserat, neque pro con-  
 templationis amore, aliorum curam funditus derelinquat. In  
 utroque se constituit medio. Nam, cum licet, vacat sibi; cum  
 charitas urget, se exponit Proximo, sic tamen, ut continuò an-  
 helet ad cubile Sponsi secreti reditum, de quo fraterna charita-  
 tis accensa Zelo egressa est. Semper, cum foris manet, cordis po-  
 stes prudenter observat, ne, cum ad se tota revertitur, iniquita-  
 tis maculam contrahat, per quam Sponsi aspectibus valeat dis-  
 plicere. Ideoque ex fecunditate spiritualis prolis, Verbi fruitione  
 dignior efficitur. Nec minùs appositè in eundem sensum mel-  
 lissimus Doctor S. Bernardus l. 1. confid. c. 5. Eugenium Papam  
 hortatur. Si totus, inquit, vis esse omnium, instar illius, qui  
 omnibus omnia factus est, laudo humanitatem, sed si plena est;  
 quomodo autem plena te excluso? & tu Homo es; ergo ut integra  
 sit, & plena humanitas, colligat & te intra se sinus, qui omnes  
 recipit; alioquin quid tibi prodest iuxta Verbum Domini, si uni-  
 versos lucreris, te unum perdens? quid solus fraudaris munere  
 tui? Memento proinde, non dico, semper, non dico saepe, sed vel  
 interdum reddere teipsum tibi. Quod ipsum eleganter serm.  
 18. super Cant. conchæ similitudine declarans, quamobrem,  
 si sapias, ait, concham te exhibebis, & non canalem; hic siqui-  
 dem penè simul & recipit, & effundit; illa verò, donec implea-  
 tur, expectat, & sic, quod superabundat, sine suo damno com-  
 municat. Propterea namque Salomon Prov. 29. dixit: *To-  
 tum Spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reservat in*  
 A 6 *posse-**



*posterum.* Uti S. Dominicus fecisse scribitur, qui ita diem cum nocte conjunxit, ut hanc DEO, illam Proximo daret, idque fructu maximo, quippe qui nihil interdiu aggredereur cum Hominibus, quin antè cum DEO propitiato contulisset. Unde meritò prudens Operarius prudentum Virginum exemplum ob oculos habere & imitari debet, quæ, cum fatuæ Virgines oleum peterent, quod ipsæ sine suo dispendio se dare non posse advertabant, audacter id negârunt dicentes Matth. 25. *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.*

II. Porro ut hoc præceptum, quod summi momenti meritò esse creditur, clariùs intelligatur, bene notare oportet excessus illos, quos veluti ordinatæ charitati contrarios idem præceptum prohibet, & ad quaternarium ferè numerum reduci possunt. Primus est, ne plura simul charitatis officia assumantur, quàm commodè & quietè peragi queant; nam, ut rectè Ludovicus de Ponte 103. tr. 4. c. 9. advertit, fervor non tam in eo positus est, ut multa cõplectatur, quàm ut officium & ministerium exactè fiat. Quòd si fuerit nimius, erit etiam implicatus & intricatus, ac proinde minùs utilis, cum juxta D. Gregorium l. 1. Past. c. 4. impar inveniatur ad singula, qui confusâ mente dividitur ad multa. Hinc cum Moyse in hoc genere excedere videretur, audivit à Socero suo Jetro Exod. 10. *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Secundus est, ne festinatò nimis officia aut opera suscepta peragantur, ut multi faciunt, qui, ubi semel desiderium cujusdam operis, fructùsque conceperunt, eodem quasi momento & tempore eundem consequi volunt; ideòque omnia alia, licet magis sæpe necessaria opera relinquunt; ad quorum errorem refutandù sufficere potest unicum ipsius Omnipotentis Creatoris exemplum, qui, cum Mundum universum æquè facillè unico momento, ac sex diebus creare potuisset, maluit tamen eum successivè per sex dierù intervallù absolvere, ut vel hoc suo exemplo doceret, quantopere cupiat ab ijs, qui minorem mundum, id est, Hominem creare, seu in primævum suum statum reducere desiderant, nihil præproperum & inordinatum, sed omnia in mensura, & ordine fieri. Tertius est, ne plus laboris suscipiatur, quàm sanitas corporis ferre queat; cum enim unus gradus sanitatis cum doctrina sufficiente



conjunctus, ut prudenter non nemo dixit, plus profit Operario, quam viginti gradus doctrinae in corpore debili & morbis impedito, merito prudentia suadet, ut sanitatis corporalis sedulam perinde curam gerat Operarius, ac Eques, qui iter suum feliciter absolvere desiderat, equi sui curam gerere cognoscitur. Quartus denique est, ne stata Spiritus exercitamenta, Oratio videlicet, Examen, Lectio Spiritualis, Pœnitentiae aut Mortificationis opera sub specie Zeli, seu salutis alienae procurandae intermittantur, aut perfunctorie obeantur; qui enim hoc agunt, magnam, teste Alphonso Rodriguez p. 3. tr. 1. c. 5. Dæmoni fenestram aperiunt, ut qui cernens, se studium juvandi Proximi non posse omnino impedire, id agit, ut ita se Operarij huic Operi impendant, & immergant, ut animum ad promovendas, tuendasque rationes suas nunquam advertant. Qua in re scilicet Pharaonem Ægyptium imitatur, qui, ne Israëlita desiderium sacrificandi DEO suo foverent, eosdem laboribus opprimi jussit, ut Exod. c. 5. legitur. Quapropter merito quilibet ordinata charitate, Zeloque accensus Operarius saluberrimum sibi Siracidis monitum applicare debet: *Recupera Proximum secundum virtutem, & attende, ne incidas*, in errorem scilicet illorum, qui sic alienae salutis curam suscipiunt, ut suae exiguae, aut nullam gerant. Dicat proinde cum S. Bernardo f. 18. super Cant. *Ego nullum ad salutem Pietatis gradum illi gradui anteponendum censeo, quem sapiens Eccl. 30. posuit dicens: Miserere anima tua placens DEO. Quod si non habeo, nisi parumper olei, quod ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omnino nisi ad Prophetæ inssionem non profero. Si institerint rogantes aliqui ex his, qui fortè existimant de me supra id, quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis; non enim hoc consulit Apostolus, non causa, vigila, charitas, ut aliis sit remissio, mihi autem tribulatio, sed ex aequalitate. Sufficit, ut diligam Proximum nostrum tanquam me ipsum, hoc quippe est ex aequalitate. Propterea, inquit Apostolus Hebr. 2. abundantius observare oportet nos ea, qua audivimus, ne fortè peresfluamus. Benigna prudensque charitas affluere consuevit, non effluere.*



## §. IV.

## Quartum Præceptum.

I. **Q**uartò sicut ignis non ultra sphaeram activitatis à natura præscriptam agit; ita & verus Operarius, seu Apostolicus Conversator non cum aliis Hominibus agere velle debet, quàm quos ipsi DEVS per Superiores aut Vocationem internam assignavit; caveat proinde sedulò, ne in alterius Operarij officium se ingerat, aut Personarum alterius curæ commissarum curam ipse quoque suscipiat, sed satis præclare Officio suo satisfecisse se existimet, si paucis illis Personis, quas DEVS ipsi commisit, invigilans, sic eas instituerit, & fervarit, ut cum veritate illud Servatoris dictum Jo. 17. usurpare ac dicere queat: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, & nemo ex eis periit, nisi Filius perditionis.* Scit nempe prudens Operarius Ecclesiam *Exercitui, Navi Vineæ* non immeritò à SS. Patribus & Doctoribus comparari, in qua si suo quisque officio bene fungatur, felix successus, idémque ab omnibus præmium sperari possit, cum tamen, si Ordo hic non observetur, nihil nisi confusio & interitus timendus sit.

II. Et ideo nempe S. Ignatius tam sollicitè cavebat, ne in Societate sua, in qua vel maximè Proximi salutem ordinatè, prudenter, & fructuosè procurari desiderabat, nemo in alterius officium se ingereret; advertabat quippe vir prudentissimus, ejusmodi importunam intrusionem nec DEO placere, nec fini, qui intendi deberet, consequendo utilem esse, sed gravia potius damna imprimis Ecclesiæ & Societati; deinde ijs, quorù Officium invaditur; tertio illis, quibuscum agitur, & tandem illi ipsi, qui ejusmodi Ordinem turbat, accersit, ut facilè per singula discurrendo potest probari. Non enim primò, DEO placere potest hic Zelus; cum enim DEVS nihil magis, quàm obedientiam à suis Operarijs requirat; nec quidquam magis oderit, & detestetur, quàm propriam voluntatem, tanquam capitalissimum suum Inimicum, qui, teste S. Bernardo, ipsam, quantum in se est, coronam DEO eripere cùmque,



eumque de Solio Divinitatis deturbare conatur, nemo sanè prudenter judicare potest, eidem DEO placitum illum Zelum, qui contra expressam illius voluntatem & ordinationem suscipitur; sed potius vereri debent ejusmodi præposteri Zelatores, ne olim de laboribus suis audire cogantur, quod olim ob similem causam apud Isaiam c. 58. alijs quibusdam dictum est, qui, cum quererentur, & dicerent: *Quare ieiunavimus, & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nefecisti?* responsum acceperunt. *Eccè in die ieiunij vestri invenitur voluntas vestra.* Hinc sanè jam olim de similibus querebatur DEVS per Jeremiam c. 14. dicens: *Falsò Propheta varicinantur in nomine meo; non misi eos, & non precepi eis, neque locutus sum ad eos.* Sed nec secundò utilitatem affert ejusmodi Zelus, utpote divinâ benedictione & cælesti influxu carens, sed potius nocet Ecclesiæ, aut alteri Communitati, cujus membrum est is, qui se intrudit; cum enim Communitatis talis gloria & fama in eo consistat, ut omnia officia ritè, ordinatè, & fructuosè administrantur; hunc autem ordinem & fructum impediatur ejusmodi importuna intrusio & confusio, consequens est, ut ipsa quoque gloria & fama totius Communitatis non modicè obscuretur. Non minus verò tertio illi quoque, cujus officium ambitur, per similem intrusionem nocetur, ut qui vel ab eo, qui munus illius invadit, inhabilem atque ineptum se æstimari credet; aut certè honorem, gaudium, & fructum, quem ex muneris talis administratione sperabat, sibi injustè præripi quereretur, quæ omnia non possunt non gravem in animo exulcerationem creare. Quarto ipsis etiam, cum quibus contra præscriptum Ordinem conversatur, non leve damnum accersit Operarius, nam cum ipse in Domini nomine retia non laxet, atque ad eò capturam seu fructum ob defectum divinæ benedictionis sperare non queat, quem tamen is, ad quem ea cura spectabat, propter vocationis gratiam merito speravisset, rectè inferitur, omnibus eos bonis spiritualibus per non levem injustitiam spoliari, quæ ex legitimi sui Pastoris fructuosâ sollicitudine, curaque sperare potuissent. Unde facile patet quinto ipsi etiam, qui dicto modo se intrudit, nihil lucri, sed potius detrimenti plurimum accedere, ut qui omnem laborum suum fructum perdens, serò tandem cum Apostolis exclamaturus

maturus



maturus sit: *Præceptor, totâ nocte laborantes, nihil cepimus.* Quare ut & sibi, & alijs profuit prudens Operarius, intra limites à DEO & Superioribus sibi præfixos se contineat, monitumque S. Pauli c. 4. Eph. audiat, adimpleatque; *Obsecro vos ego vincus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis.* Et iterum 1. Cor. 7. *Vnusquisque, in quo vocatus est, Fratres, in hoc permaneat apud DEVM.*

## §. V.

## Quintum Præceptum.

I. **Q**uintò sicut ignis omnibus accedentibus calorem suum sine discrimine communicat, ita & verus Operarius sine ulla acceptione personarum omnibus auxilium, vel consilium poscentibus, aut iisdem indigentibus promptè ea communicare debet, illudque ad eò Christi Matth. 11. usurpare: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Eum in finem meminisse debet, Christum pro omnibus æqualiter mortuum esse, omnes esse DEI filios, in omnibus Christum relucere, omnium animas esse pretiosas, & ad imaginem Dei creatas, ideòq; has solas & nudas sine respectu ad talenta vel commoda consideret, dicatque cum Abrahamo, Gen. 14. *Da mihi animas, cetera tolle tibi.* Atque hoc est, quod S. Jacobus c. 2. tam sollicitè hortatur: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri IESU Christi gloria.* Etenim si interierit in conventum vestrum vir aurum annulum habens in veste candida; introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei: *Tu sede hic bene.* Pauperi autem dicatur: *Iusta illic, &c. nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum?* Audite, Fratres mei dilectissimi. Nonne DEVS elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromisit DEVS diligentibus se: meminerat nempe hic Apostolus, quàm studiosè illis Christus hanc doctrinam commendaverit, dum eos ad prædicandum Evangelium dimissurus dixit Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae, simplicitate scilicet rectæ Intentionis, in omnibus, quibuscum agitis, nihil aliud, nisi DEVM intuentes & quærentes, ut de vobis*

suo



fuò modo illa Cant. 4. verba repetere possit DEVS: *vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum.* Hinc & S. Catharina Senensi quondam DEVS Pater in dial. 146. dixit: *Res desiderij sancti sine dubio accepit omnes ex eo, quia anima familiarica mei honoris non est contenta particulam habere, sed omnes habere peroptat: bonos habere querit, ut eam adiuvet in suo recti ponere pisces, & ut sibi met quotidie conservent, & augeant perfectionem; imperfectos verò cordialiter affectuosè desiderat, ut boni sint: infideles quoque tenebrosos exoptat, ut veniant ad lumen Sancti Baptismatis. Omnes ergo peroptat habere cuiuscunque status vel conditionis existentes, ut ex eo, quod omnes videt in me, à mea bonitate creatos, cum tam ignifera charitate, atque pretioso Sanguine IESU Christi Filii mei redemptos. Merito ergo quilibet ordinato Zelo accensus Operarius illam S. Hieronymi epist. 14. ad Celant. sententiam ob oculos habere debet: *Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones Hominum, sed animos inspicit singulorum; si enim, ut idem Sanctus in cap. 1. Malachiae ait, suscipiat eos, qui cum anulis aureis ad se veniunt, & pauperes Sanctos repellat, nomen DEI despicit, & panem polluit doctrinarum, & in ipsum DEVM contumeliam iacit.**

§. VI.

Sextum Præceptum.

SEXTO sicut Ignis magis propinquos & melius dispositos magis calefacit, ita verus quoque Operarius sua auxilia & consilia promptius illis communicare debet, qui magis ei propinqui, & melius dispositi sunt. Tales autem sunt, qui magis talibus auxiliis & consiliis indigent, & melius illis utuntur, præcipuè parvuli, simplices, pauperes, ægri, afflicti & similes, cum quibus tam promptè, libentèrque conversari, & ijs succurrere debet, ut dici de eo possit: *Cum simplicibus sermocinatio eius.* Ipse verò cum Christo quasi assiduò dicat: *Sinite parvulos venire ad me, Marc. 24.* Hoc certè præceptum tam altè S. Ignatius animo suo impresserat, ut in formula professionis etiam puerorum curam includere voluerit, non ut speciale votum esset, sed ut sancta hæc exercitatio peculiari modo esset commendata, & devotius curaretur, propter fin-

Instruèb. III.

B

gula-



gulare obsequium, quod DEO per eam in Animarum auxilio exhibetur. Eandem ob causam etiam jubebat, ut ij, quos aliquò mittebat ad animarum messem faciendam, per Hospitalium & Nosocomiorum visitationem, & charitatem infirmis atque pauperibus exhibitam potissimum hunc finem obtinere conarentur. Idem ergo strenuo Operario & Animarum Curatori tantò impensius præstandum, quantò majorem ratione sui officij habet obligationem ad talium personarum salutem procurandam; neque exiguum se olim solatium & præmium reportaturum credat, si cum veritate coram DEO quondam dicere possit cum Jobo c. 19. *Oculus fui cæco* ( id est, pueris, aliisque ignorantibus personis ) *pes claudo*, ( id est, peccatoribus ob inveterata vitia & malas consuetudines difficulter in via mandatorum DEI progredientibus ) *Pater eram pauperum*, & aliorum afflictorum.

## §. VII.

## Septimum Præceptum.

SEPTIMÒ sicut Ignis omnia in se convertere cupit, sed suaviter & efficaci modo, per calorem scilicet, paulatim expellendo contrarias dispositiones, novàsque introducendo; ita verus quoque Operarius seu Apostolus desiderare debet omnes sibi similes, id est, Zelatores suæ salutis facere, repetens cum in finem assiduo illud S. Pauli 1. Cor. 4. *Rogo vos, imitatores mei estote sicut & ego Christi*. Hoc tamen non violento quodam modo per asperas increpationes & castigationes, sed potiùs per viam charitatis & mansuetudinis obtinere nititur, laborando scilicet, ut animæ sibi commissæ per considerationem beneficiorum DEI, frequentem usum Sacramentorum, crebras & ardentes Orationes crescant in amore DEI, & sic hoc ipso etiam amorem inordinatum erga creaturas exuant, & cum ipso tanquam radice omnes etiam malas consuetudines & vitia evellant; quem modum ipse DEVS, ut videre est apud Lancizium opusc. 1. fol. 81. sibi valde placere, quondam B. Magdalenæ de Pazzis ostendit dicens: *maximè felix spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille S. Ignatii: quia eius filij in conducendis animabus ad DEVM præcipuè procurant data*  
noti-



voluntatem, quanti momenti sit agere cum DEO, quia hoc Exercitium facit, ut cum facilitate res arduas amplectantur, propter lumen, quod accipiunt à DEO in Oratione. Aliàs eidem Beatae ostendit, se in Spiritu S. Joannis Evangelistæ, & S. Ignatij mirè sibi complacere, quòd uterq; conatus sit per viam amoris homines ad suum ultimum finem perducere; additque hanc complacentiam toties sibi renovari, quoties S. Ignatij Filij eundem modum in convertendis peccatoribus tenent. Bene itaque notet hanc doctrinam Operarius, certòque sibi persuadeat, hanc viam & compendiosissimam, & efficacissimam esse ad peccatores convertendos, id quòd olim Majores apposito apologo significarunt, dum finxerunt, Solem & Aquilonem quondam in certamen venisse, uter eorum majoribus viribus & potentiâ polleret; cùmque ad hoc certamen finiendum communi consensu decrevissent, eum pro fortiori habendum, qui Viatori tunc fortè prope ipsos transeunti pallium citius erepturus esset, Aquilo mox magno impetu, flatuque Viatorem invasit, verùm plus non effecit, quàm ut Viator arctius sibi pallium astringeret; sed cùm Sol paulatim radios per pallium immississet, ita Viator incaluit, ut sine alia violentia ultrò pallium abijceret. Simile quid experiuntur Operarii, qui radios amoris divini in animarum sibi committarum pectora jaculantur, sicque efficiunt, ut ultrò malas consuetudines exuant, dum interea ij, qui per violentiam asperarum increpationum id efficere conantur, nihil aliud obtineant, quàm ut exasperati animi pertinacius in suis erroribus, vitis que perseverent; nimirum non frustra Christus suis Apostolis Matth. 11. dixit: *Discedite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Pro cuius doctrinæ confirmatione non parùm proderit, si bene ponderetur memorabilis illa sententia, quam Senex quidam in vitis PP. l. 5. c. 15. protulit in hæc verba: *Si quis cum humilitate & timore iniungat Fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter DEVM egreditur, facit Fratrem illum subiectum existere, & implere, quòd fuerit imperatum; si quis autem voluerit iubere Fratri, & hoc non secundum timorem DEI fecerit, sed contra per auctoritatem volens sibi in eo potestatem defendere, DEVS, qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere, quòd iubetur. Quod à DEO est, cum humilitate & obsecratione*



imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, utpote quod à maligno est. Nimirum leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem, ut rectè S. Prosper l. 2. de inter. contempl. dixit. Hinc semper in pectore hæerere, memoriæque obversari debet notatu dignissima S. Augustini tract. 7. in Epist. 1. Jo. c. 3. sententia: *Semel breve tibi præceptum præcipitur: Dilige, & fac, quod vis. Sive taceas, dilectione taceas: sive clames, dilectione clames: sive emendes, dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum procedere.*

## §. VIII.

## Octavum Præceptum.

Octavo sicut ignis non cessat agere, donec extinguitur, uti Salomon Prov. 30. indicavit dicens: *Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod nunquam dicit, sufficit.* scilicet ignis; ita & verus Operarius nunquam cessare debet ab operando, quamdiu vires habet, ut dicere possit cum Davide Ps. 68. *Zelus domus tua comedit me.* Et Ps. 118. *Tabescere me fecit Zelus meus.* Itaque dictum sibi reputet à DEO illud. Apoc. c. 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* atque adeò cum tanta constantia animabus sibi commissis invigilet, ut & ipse cum Christo olim moriturus dicere possit: *Consummatum est.* Et alij perinde de ipso ac de Christo dicere & scribere queant: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Ioan. 13. Sic enim sperare tandem poterit, ut, quemadmodum in hac vita Zelum Eliæ imitari studuit, ita cum eodem in curru igneo, charitatis scilicet in hac vita exercitæ, in cælum ad meritorum præmia capienda rapiatur. Talis videlicet Zeli exemplum illustre præbuerunt, imprimis S. Basilii, qui, ut in speculo magno Exemplorum dist. 8. ex 84. refertur, jam in agone constitutus petijt à DEO vitam sibi prorogari uno die, ut Judæum, qui promiserat, se fidem Catholicam suscepturum, si Episcopus in sequentem diem superviveret, ovili Christi aggregaret, quem proin cum tota domo ipsemet in Ecclesiam descendens baptizavit, & paulò post



post rediens in lectum mortuus est. Deinde verò etiam S. Dunstanus, qui, ut ibidem V. Ascensio Christi legitur, in festo Ascensionis ad cæleste regnum invitatus ab Angelis renuit venire, ut eo die Populum Verbo DEI pascere posset; unde sequente primùm Sabbatho mortuus est. Sed & S. Joannes de Nivella, ut ibid. V. Prædicare ex. 3. scribitur, tanti erat Zeli, ut, cum gravissimè podagrâ laboraret, & quidam Medicus trium hebdomadarum spatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam suscipere, ne interim animæ per eum liberandæ perirent. Imò eo ipso vespere, in quo agonizabat, alicujus adhuc confessionem audire voluit dicens: Nollem pro mille marchis auri hominem non audivisse. Sed & simile quid nostra ætate P. Nunnius Riberius, ut Orlandinus in parte 1. Hist. Soc. n. 123. testatur, fecit, qui, cum per absumptas ob propinatum venenum vires ingredi non posset, gestari ab alijs per Christianorum loca voluit, & S. Joannem Apostolum imitatus, piorum inter manus convivebat Ecclesiam, & saluberrimis monitis, tum universos, tum singulos confirmabat. Uti & P. Nicolaus Bobadilla ex eadem nostra Societate in castris Cæsaris, etsi ipse laboraret peste, tamque debilis esset, ut vix vestigio hæreret, nihil tamen de labore remisit, sed ægris in Nosocomio diu, noctisque adstitit, uti ibid. l. 6. n. 56. refertur. P. Andreas Ortiz verò, uti ex literis Peruanis compertum est, tanto Zelo ardebat, ut, cum Ethnicis convertendis viam sibi occlusam cerneret, mox ægritudine occupatus, præ Zeli & mætoris magnitudine animam exhalavit. Præ reliquis tamen memorabile jure merito censeri debet, quod Surius 23. Junij de S. Christina mirabili narrat, quòd scilicet tanto erga Peccatores Zelo & charitate flagravit, ut pro illis acerbissimas pænas, in quibus sine miraculo consistere non poterat, subierit; nam coniciebat se in ardentes elibanos, volubatur se per spinas acurissimas; abdebat se in nivem & glaciem; in rotas, quæ aquis circumvolvebantur, se contorquendam dabat, neque tamen pars ulla corpori decedebat, sed majores semper in plagas reservabatur.

II. Porro ut hoc præceptum non modò clariùs intelligatur, sed etiam perfectiùs observetur, sequentia de Zelo ex diversis Authoribus notasse proderit. Primò, Zelum juxta



D. Thomam s. 2. q. 28. a. 4. nihil aliud esse, quàm effectum amoris proventientem ex intentione amoris, quem, qui habet, omnia, quæ sunt contra bonum Amici, repellere conatur; hinc Glossa super illa verba Jo. 2. *Zelus domus tua comedit me*: ait, quòd Zelus domus DEI comeditur, qui qualibet prava, quæ viderit, corrigere satagit; si nequit, tolerat, & gemit. Atque ideo etiam dura sicut infernus æmulatio seu Zelus Cant. 8. dicitur, quia, sicut infernus cruciat animas, ita Zelus cruciat corda DEVM & Proximum amantium, quando vident aliquid, quod eorundem bono repugnat, committit. Secundò, Zelum hunc summè Operario Apostolico necessarium esse, uti sat clarè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. sequentibus verbis ostendit: *Absque igne quis ignem accendet? & sine charitate quis officia charitatis consummabit? ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo Proximorum excutiat tepor, imò accrescat amoris incendium, quo modo preteritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris planè inflammare ceteros. si fueris tu charitate inflammatum.* Imò S. Ambrosius dicere ausus est in Ps. 118. *Angeli quoque sine Zelo nihil sunt, & substantia sua amittunt prerogativam, nisi eam zeli ardore sustentent.* S. Chryostomus verò l. 3. adversus vitup. vitæ Monast. etiam gravia damna ex eo neglecto ostendit, sic enim loquitur: *Et si omnem vitam nostram diligentissimè compostam & instructam egerimus, hæc non evitata negligentia, nihil consequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta sit, quæ sola in gehenna profunda possit immergere. Si enim is, qui Proximum in iis, quæ ad Corpus pertinent, adjuvare noluerit, nulla ratione excusari poterit; verum, etsi virginitatem ipse servaverit, extra sponsi thalamum projicietur, is, qui, quòd multò maius est, omiserit (quippe multò maximum est animarum gubernatio ac regimen) cur non mala omnia perpeti dignissimus existimetur?*

III. Quàm verò necessarius, tam etiam utilis est idem Zelus (id quod tertio loco notandum est) ad Animarum salutem, DEIque gloriæ procurandam, quia quinque effectus ad hunc finem consequendum perquam sanè efficaces producit, ut fustius P. Alphonsus Rodriquez p. 3. tr. 1. c. 11. ostendit; nam primò miros ad operandum stimulos addit, quia, ut rectè S. Gregorius dixit, *Charitas* (atque adeò & Zelus, qui est pri-



est primaria Soboles charitatis ) magna operatur, si est; si autem operari renuit, charitas non est. Secundò. Etiam ad munia sua exactè obeunda impellit; nam dicere quodammodo cum Davide cupit posse illud 1. Paral. 29. *Ego autem totis viribus meis praparavi impensas domus DEI mei; opus namque grande est, neque enim Homini praparatur habitatio, sed DEO.* Tertio. Ad varias occasiones succurrendi Proximo ingeniosè & sagaciter indagandas incitat; ubi enim talis inest affectus, inquit D. Bonaventura process. 5. relig. c. 17. *illic necessario non deerit subventionis effectus, quantum patitur opportunitas.* Quarto. Omnem in operando difficultatem aufert, quia de Zelo hoc perinde ac de amore dici potest illud lib. 3. de imit. c. 5. quòd onus non sentiat, labores non reputet, plus affectet, quàm valeat; de impossibilitate non causetur, quia cuncta sibi licere arbitratur. Valeat igitur ad omnia, & multa impleat, & effectui mancipet, ubi non amans deficit, & jacet. Quintò denique ad ferventem & accensam Orationem excitat, quæ, donec exaudiatur, nescit discedere, uti non paucos Sanctos fecisse legitur, præcipuè S. Ignatium, uti l. 5. vit. c. 2. videre est, qui, cum Luetiæ quendam vesano Pellicis amore implicitum nulla ratione è cœno extrahere posset, die quodam extra Urbem in lacum frigidissimum, viæ, quæ Amasius ad turpes delicias transiturus erat, adjacentem, collo tenus se immerfit, & adventantem his verbis allocutus est: *Uerge, miser, ad tuas foetidissimas voluptates; impendentem capiti tuo ruinam non vides? instantem pestem non perhorrescis? his ego pro te me tandiu macerabo, DEVMq; orabo, donec iustissimam illius iram & vindictam tibi paratam avertam.*

IV. Ne verò quis solam utilitatem ac necessitatè, non autem perinde etiam dignitatem ac præstantiam quandam inesse Zelo huic arbitretur, sequentes SS. Patrum sententiæ diligenter sunt notandæ. Richardus Victorinus apud Marchantium in Virga Aaron tr. 4. l. 1. ait: *Nescio, an maius possit beneficium à DEO conferri, quàm ut per eius obsequium alij consequantur salutem, si tamen Homo DEO cooperatur ex charitate.* S. Gregorius verò super Ezech. ho. 12. absolutè dixit: *Nullum omnipotentis DEO tale est Sacrificium, quale est Zelus animarum, & hoc propter imaginem impressam animabus.* Unde & l. 3. Dial. c. 17. ait: *Maius miraculum est predicationis*



24 *De Conversatione Apostolica in communi.*

verbo, atque orationis solatio peccatorem convertere, quam carne mortuum suscitare. Imò hom. 6. in Evang. Angelis æquiparare Zelosos ejusmodi Operarios non dubitavit dicens: *Vnusquisque vestrum, in quantum gratiam superne aspirationis accepit, si à pravitate Proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum vel supplicium erranti denunciat, cum sancta denunciationis verba impendit, profectò Angelus existit.* Adhuc verò amplius extollens hunc Zelum S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth. *Hæc, ait, perfectæ charitatis regula, hic certissimus terminus, hoc supremum omnium cacumen quarere, quæ communem omnium comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans addidit, sicut & ego Christi.* Nihil enim nos potest ad eò Christi imitatores facere, ut Proximorum cura. Unde meritò hom. 3. super Gen. dixerat: *etsi ingentes erogaveris pecunias pauperibus, plus tamen effeceris, si converteris animam: quia, ut S. Dionysius c. 3. de cœl. Hierarch. rectè pronunciauit, omnium divinorum divinissimum est cooperari DEO in salute animarum.*

## CAPUT IV.

*QUIBVS INSTRUMENTIS PRÆCIPVE PERAGENDA SIT CONVERSATIO APOSTOLICA.*

**E**quidem & hîc fortè multi multa assignabunt; ast ego quatuor potissimum adhibenda censeo, nempe *Familiaritatem & coniunctionem cum DEO per crebræ & ferventis Orationis Studium, Prudentiam, Authoritatem, seu ut clariùs alij expriment, Vita Sanctitatem, & Benevolentiam, seu Amorem;* nam per *Familiaritatem & Coniunctionem cum DEO* obtinetur, ut fructuosa fiat Conversatio juxta promissionem Christi Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Per *Prudentiam* efficitur, ut omnia, quæ fructum per conversationem quæri solitum impedire possent, efficaciter removeantur; e contrario verò media, quæ eum promoverè possunt, sollicitè excogitentur, hinc Christus autè omnia Apostolis suasit Matth. 10. *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Et S. Paulus etiam hoc instrumento præ cæteris usus est, uti



ut ipsemet 2. Corinth. 12. indicavit dicens: *Ego vos non gravavi, sed cum essem astutus, dolo vos capi.* Per *Authoritatem* impetratur, ut doctrinæ in conversatione communicatæ singulare pondus & efficaciam habeant; id quod præclare S. Laurentius Justini. de conflictu interiore c. 2. indicavit dicens: *Dabis voci tuæ virtutem, si, quod suades, prius tibi cognoscaris persuasisse: Validior operis, quàm oris vox est.* Hinc de S. Basilio olim S. Gregorius Nazianz. in orat. dicebat: *Tonitru erat eius Oratio, quia vita erat fulgur; unius namque splendor, alterius incendium est.* Sed & de ipso S. Joanne Baptista Joan. 5. dicitur, quòd erat *lucerna ardens & lucens*, ardens scilicet bonæ vitæ exemplo, lucens verò doctrinis per prædicationem communicatis. Per *Benevolentiam* denique obtinetur, ut & aditus facilis ad conversationem pateat, & omnia, quæ in ea proponuntur, vel aguntur, benevolè accipiantur, ex qua benevolentia totus ferè fructus conversationis pendet, uti sapienter S. Augustinus tr. 7. in Epistolam S. Joannis advertit, dum dixit: *semel breve præceptum præcipitur. Dilige, & fac, quod vis: si ve taceas, dilectione taceas: si ve clames, dilectione clames: si ve emendes, dilectione emendes: si ve parcas, dilectione parcas: Radix sit intus dilectionis; non potest de ista radice non bonum existere.* Quia verò horum instrumentorum usus non omnibus perspectus est, ideo proderit paucis ostendere, quomodo quodvis illorum in praxin deduci debeat.

## §. I.

Quid circa primum Instrumentum Conversationis, nempe Familiaritatem cum DEO observandum sit.

I. **T**Ria potissimùm circa hoc Instrumentum observanda sunt. 1. Ut digna de illius necessitate & efficacia æstimatio concipiatur. 2. Ut sciatur, in quibus præcipuè actibus seu exercitiis consistat hæc Familiaritas. 3. Ut facilis & solida illius praxis discatur, & constanter usurpetur.

II. Et primum quidem horum caput, quod attinet, scilicet, ut dignum de hac Familiaritate cum DEO æstimationem concipiat, ante omnia certò sibi persuadere debet Operari



rarius, conversationem & curationem Animarum opus esse  
difficillimum, atque, ut SS. Patres passim pronuntiârunt, ma-  
jus, quàm sit ipsa mundi creatio, atque miraculorum patra-  
tio, adeoque non tam humanis mediis, quàm divino auxilio  
& cooperatione procurandam, id quod fusè & solidè S. Lau-  
rentius Justinianus l. de compunct. coll. 22. ostendit sequen-  
tibus verbis: *Ab sine gratia adminiculo quis presumere audeat  
posse facere quidquam, dicente Domino: Sine me nihil potestis  
facere? Nam quamvis homo à se, de se aliquid boni valeret,  
nihil omnino valet in altero; quoniam libero quisque utens ar-  
bitrio, sua potestatis est assensum suadenti præbere. An non ver-  
ba possumus veluti semina iactare, annunciare futuram felici-  
tatem, & aeterna supplicia? minimè tamen corda compungere,  
animum flectere, interiorum auditum aperire, affectum promo-  
vere, gratiam infundere. Hac solius DEI sunt, per consensum  
audientis & recipientis. Quemadmodum imber de calo cadens  
terram inebriat, & eam germinare facit, ac dare semen serenti,  
& panem ad manducandum; sic & gratia celestis, cum in hu-  
manum cor labitur, rigat illud devotionis dulcedine, madefacit  
compunctionis rore, & per sancta desideria virtutum atque bo-  
norum operum, fecunditatem producit ad publicum, quatenus  
intuentes agnoscant, non ex infructuosa arbore, sed de latente  
divina benedictionis radice, universa laudabilia gesta prodire.  
Prorsus humanus inutilis est arboris truncus, si non mirisocum  
gratia DEI operetur. Et hinc idem S. Pater ait, Apostolos,  
antequam exirent ad agendum cum aliis, iustos fuisse in civi-  
tate sedere, & orare, donec virtute induerentur ex alto. Sed &  
& ipsi Apostoli Act. 6. postquam constituerunt septem Dia-  
conos temporalia negotia tractaturos, dixerunt: Nos verò  
Orationi, & Ministerio verbi instantes erimus, præmittentes  
scilicet Orationem, utpote à qua omnis Ministerij efficacia  
pendet, uti sapienter advertit S. Bernardus epist. 207. dicens:  
*Nunc manent tria, Verbum, Exemplum, Oratio; maior autem  
horum Oratio: namque operi & voci gratiam & efficaciam  
promeretur. Unde meritò quivis Operarius saluberrimam  
doctrinam, quam Societas JESU suis Missionariis Reg. 14.  
proponit, profundè menti insculpere deberet, quando ita lo-  
quitur: Quamquam humana media non solum spernenda non  
sunt, sed etiam, cum opus est, prudenter & religiosè adhibenda;*  

*divinis**



divinis tamen, & nostri Instituti magis propriis præcipuè utendum est, in eisque magis fidendum, orandisque DEVS, ut in omnibus det eam efficaciam, qua sit proposito fini consequendo necessaria. Si enim jam olim Jacob Gen. 30. cum Rachel ipsi dixisset: *Da mihi liberos, alioquin moriar*: respondit: *num pro DEO ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?* innuens generationis corporalis Authorem non tam Hominem esse, quàm DEVM; quantò magis idipsum de spirituali generatione judicandum erit?

III. Porro hæc Familiaritas seu conjunctio cum DEO tribus præcipuè officiis declaranda est. 1. Ut nullum paulò majoris momenti negotium cum proximo tractandum suscipiat, quin de eodem cum DEO conferat, ab eoque rationem & modum fructuosè illud peragendi accipiat; ita enim & Zelosissimi quique Operarii suo exemplo docuerunt; & salubriter jam olim monuit pius Asceta l. 3. de imit. Christi c. 38. dum dixit: *Si etiam in omni eventu stas, non in apparentia externa, nec oculo carnali lustras visa vel audita, sed mox in qualibet causa intras cum Moysè in tabernaculum, ad consulendum Dominum, audies nonnunquam divinum responsum, & redibis instructus de multis presentibus & futuris.* Propterea namque Josue & Filii Israël à Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini priùs non interrogaverunt, sed nimium creduli dulcibus sermonibus, falsà pietate delusi sunt. E contrario verò S. Paulus, teste S. Maximo hol. 1. de SS. Petro & Paulo, *ultra humana raptus in tertium cælum, secreta cælestia cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, qua inter Homines predicaret.* Quem in finem præcipuè meditationis faceræ Exercitium conducet; hæc enim, teste S. Bernardo S. 1. de S. Andrea, *docet, quid desit: oratio, ne desit, obtinet; illa viam ostendit, ista deducit; meditatione denique agnoscimus nobis imminencia pericula, oratione evadimus.* Hinc & l. 4. de confid. c. 4. describens Eugenio Papæ, quales debeant esse Adjuutores pro juvandis animabus, inter alia ait: *Tales esse debere, qui orandi studium gerant, & usum habeant, & de omni rationi plus fidant, quàm sua industria vel labori.* 2. Ad eandem Familiaritatem spectat, ut ipsas etiàm Personas, cum quibus ex officio vel charitate conversari debet, in precibus suis DEO assiduè commendet. Sic enim in primis ipse Christus



stus S. Catharinam Senensem dialog. c. 29. monuit dicens: *Ego vos affectuosè deprecor, ut assiduè me rogetis pro salute peccatorum, quorum à vobis exige sudores, atque lacrymosas orationes, ut eis impendam, sicut opo, misericordiam gratiosam.* Sic & S. Paulus exemplo suo docuit scribens Rom. 1. *Testis est mihi DEVS, cui Servio in Spiritu meo in Evangelio Filii eius, quòd sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Quod ponderans S. Chrysostomus ho. 2. in Epist. ad Rom. ostendit, inquit, *huius commodi curam sibi esse necessariam, siquidem servitutis modus hic, nempe Evangelii annuntiatio, ipsi erat cõmissus, cui enim huiusmodi functio delegata fuerit, huic necessarium est, perpetua cogitatione eos circumfero, qui verbum ipsum excepturi fuerint.* 3. Denique ad eandem Familiaritatem pertinet, ut, ubi variæ difficultates in conversatione cum Proximo occurrerint, animis Operarius non cadat, nec suis viribus eas superare præsumat, sed divinam opem & adiutorium magnâ cum fiducia imploret, eumque in finem sequentia Regis Josaphati 2. Paralip. c. 20. verba usurpet: *In nobis quidem non est tanto fortitudo, ut possimus huic multitudini (difficultatum) resistere, qua irruit super nos. Sed cum ignovemus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Sed & seipsum, & Socios suos ejusdem Regis exemplo sic excitet, & alloquatur: *Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem, (cum qua conversari, & contra quorum vitia pugnare debebitis) non est enim vestra pugna, sed DEI. Tantummodo confidenter stete, & videbitis auxilium Domini super vos.*

IV. Ipsa denique hujus Familiaritatis praxis in eo præcipuè consistit, ut 1. purissimam semper, & ab omni paulò graviore & deliberatè admissa culpa liberam mentem habere studeat Operarius; nam, ut rectè S. Joannes 1. ep. c. 3. advertit, *si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad DEVM (familiariter cum eo agentes) & quidquid petierimus, accipiemus ab eo.* 2. Ut ab omni etiam sensuali & inordinato erga quamcunque rem creatam amore absteineat; hoc enim est, quod DEUS Moyfi Exod. 3. dixit: *Ne appropies huc (scilicet ad familiariter mecum agendum) Solve calceamentum (quo omnis affectus terrenus significatur) de pedibus tuis.* Nam, ut rectè dixit Thomas Kempensis l. 2. c. 1. *frequens illi visi-*



li visitatio cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis. 3. Ut omnia exercitia Spirituality ad hanc Familiaritatem pertinentia magna cum alacritate, integritate, & diligentia peragat; us enim familiaritas inter homines per frequentem conversationem mutuam magis semper augetur, & invalescit; ita id ipsum tantò magis in conversatione familiari cum DEO sperandum est, quantò major & præstantior est voluptas, quæ ex eadem hauriri plerumque consuevit. 4. Ut statura habeat pro secessu Spirituali, & colloquio cum DEO instituendo tempora; neque hæc ab ullis negotiis facillè sibi eripi permittat, sed potius sibi persuadeat, tantò se alacriorem, vegetiorèmq; ad eadem negotia rediturum, quantò certius sibi auxilia divina per ardentem & fiduciâ insigni armatam Orationem impetrata poterit polliceri.

§. II.

Quid circa Secundum Instrumentum, nempe circa Prudentiam sit observandum.

I. **T**Ria præcipuè circa Prudentiam benè sunt observanda Operario. Primum est, ut certò sibi persuadeat, usque adeò illam esse necessariam ad Conversationem fructuosè instituendam, ut sine ea non modò nullus fructus sperandus sit, sed damna etiam gravissima sibi, aliisque averiènda timeri debeant. Id quod sapienter advertit S. Ignatius Fundator noster, teste Orlandino l. 16. n. 112. utpote qui dicere solebat, in Societate hominum genera duo esse; unum eorum, qui exstruerent solùm; alterum eorum, qui simul inter exstruendum destruerent. Primum sibi genus probari, & hoc esse, qui Zelo uterentur considerato, providentes, ne quam damni causam, non modò re, sed ne specie quidem darent; nève ij offenderentur, qui, si Adversarii fierent, possent nostrum in divino obsequio, & salutis publicæ studio impedire cursum; atque adeò quædam, quæ rectè alioqui fierent, omittebat, non damni privati formidine, sed operum respectu potiorum, quia sæpe numero, dum parùm cautè quid attentatur, nec illud efficitur, & mora multis aliis objicitur. Hinc ulterius, teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 10. dicere solebat,

bat,



bat, Sanctitatem per se solam valere plurimum, sed nisi cum Prudentia, agendique cum Hominibus modo conjuncta sit, mancam fore ac infirmam, plusque sæpe exquisitam cum mediocri Sanctitate Prudentiam in gubernatione efficere, quam Sanctitatem majorem cum prudentia minori. Unde merito Salomon Prudentiam vocat *Scientiam Sanctorum*, ut indicet non sufficere Sanctitatem, nisi Prudentiæ jungatur, nam *virtus discretionis*, uti S. Bernardus super Cant. rectè advertit *absque charitatis fervore tacet, & fervor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat.* Quam ob causam jam olim etiam DEUS in vestitu Summi Sacerdotis Superhumeralibus, quod humeros tegebat, & Rationale, quo pectus ornabatur, ita inter se fibulis connecti præceperat, ut nunquam separari possent, ut significaret, labores & conatus nostros semper cum judicio & ratione fieri debere. Unde & ipse Christus Apostolis suis ad curam Animarum destinatis præ cæteris sua debet, ut essent prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ, quia, ut verè Salomon Prov. 11. dixit, *ubi non est gubernator (prudens) Populus corruet; salus autem, ubi multa concilia à verâ Prudentiâ profecta.*

II. Alterum, quod circa Prudentiam benè notare debet Operarius, est, ut cognoscat regulas & præcepta ad dirigendum & lucrandum Proximum à Prudentia præscribi solita, quæ quidem ad sequentia ferè revocari possunt. 1. Ut ratione plurimum & consilio utatur, atque in omni actione finem bene consideret, mediâque ad illum obtinendum convenientissima eligere studeat. Hinc jam olim Seneca lib. de beneficiis monebat: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur; præterita cogita, præsentia ordina, futura provide, primum per cautionem, alterum per circumspersionem, tertium per Providentiâ.* 2. Ut, quando omnia pietatis opera ad salutem Proximi spectantia complecti non potest, magno delectu præferat publica privatis; perpetuâ iis, quæ ad tempus fiunt; certa in certis; secunda periculosis; neque tam videat, quantæ res ipsæ sint, quam quantum spei ad eas conficiendas ostendatur. Hinc S. Ignatius dicere solebat, non ipsas res nobis, sed nos rebus accommodari debere. 3. Ut nihil supra vires tentet, sed ea suscipiat tantum, de quibus spes certa sit, ea confectum



4. Ut, si quod ex cæptis damnū oriri advertat, prudenter desistat; omnis enim pertinacia inconsulta in rebus prosequendis vitanda est. 5. Ut in vocandis Hominibus ad virtutem utatur iis armis, quibus Sathanas eos seducere conatur, scilicet ut non apertā vi, sed leniter in animos eorum se infuset. Sic Massens. l. 3. c. 11. de S. Ignatio scribit: *Mira fuit solertia in sollicitandis mortalibus, & à servitute Diaboli ad Christi Domini obsequium traducendis; ac quibus artibus Dæmon ad animarum perniciem utitur, easdem ipse, (quoad li- veret, ac fas esset) ad Hominum salutem ac beneficium transfe- rebat.* 6. Ut naturam cuique & ingenium indagare, eique se accommodare studeat, omnibus omnia factus cum Aposto- lo 1. Cor. 9. ut omnes lucrifaciat; nam, ut S. Bonaventura in prolog. Speculi discipl. sapienter advertit, *prudens, ut rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans, sicut manus, qua eadem est, tūm in palmum extenditur, & tūm in pugillum constringitur.* Et, ut S. Ambrosius in c. 4. Coloss. loquitur, *aliter cum Potentibus Mundi, aliter cum mediocribus, & aliter cum humilibus agen- dum est; aliter iterum cum mansuetis, aliter cum iratis, quibus cedere oportet.* Quo in genere iterum laudatur S. Patris no- stri Ignatii prudentia, qui voluntates ac naturas eorum, qui- buscum agebat, festinè odorari, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere, & suo, quod ajunt, ha- mo vel esca quemcunque piscari solebat. Atque ut bonus Agricola non tantū rectas ac fructuosas arbores, sed etiam depravatas, neque ita fertiles colit, easque adminiculis eri- git, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra cælum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; sic ille rerum difficultate nunquam exterritus, dispi- ciebat inprimis, quod ingenium, quā ratione tractandum es- set, iisdemque morbis sæpe pro varietate naturæ, non diver- sas modò, sed & contrarias inter se medicinas attribuire con- sueverat. Quod ipsum aliā quādam, eāque aptissimā simili- tudine S. Franciscus Borgia declarabat, ut l. 4. vit. c. 8. refer- tur, dnm dicebat, eos, qui alios regunt, vel aliter eorum cu- ram gerunt, milites bonos imitari debere, qui pro fistulæ ca- ptu machinam bellicam sulphureo pulvere implent, ne dissi- liat. 7. Ut mores ingratos ac vitia eorum, cum quibus agit,

ad tem-



ad tempus dissimulare nōrit ; nescit enim regnare juxta commune proverbium, qui nescit dissimulare ; ubi iterum , ut prudenter monuit S. Ignatius , Sathanæ armis uti debet Operarius , & , sicut ille nihil ab initio bonis actionibus obverfatur , imò multa , quæ honesti speciem præbent , suggerit , donec tandem incautum decipiat ; ita & ipse in alliciendis ad salutem animis laudare primùm prudenter in hominibus , quæ sunt recta , debet , vitiis parumper intactis , ac leniter in eorum gratiam irrepere , & tum demum eâ conciliatâ medicinam admovere ; id quod mirâ solertia S. Franciscus Xaverius factitare consueverat , ut qui , teste Turfellino l. 2. vit. c. 17. in convertendis peccatoribus primò dissimulabat eorum vitia , omni affabilitate eos devinciens , tum recensitos varios malorum casus , eorūque vitam divinis mandatis contrariam ostendens eos convertebat . Quòd si aliquis interdum improba dicebat , nullam indignationem ostendebat , nec errantem tum reprehendebat , sed in ejus familiaritatem se infinuans , & seducens Hominem sine arbitris monebat dicens , mirari se , talia illi verba excidisse . 8. Ut ad capiendam Populi multitudinem , aditum sibi per Proceres & Magnates præparet ; horum enim autoritate permoti cæteri facillè manus dabunt ; è contrario ad devinciendos Magnates magnam in Plebe , paupertina maximè , curanda diligentiam adhibeat , hoc enim Charitatis & humilitatis exemplum mirè rapit animos Potentum . 9. Ut adversus varios casus finitros maturè & diligenter se communiat , quò prævita tela minus feriant ; ita S. Gregorius in morali monuit dicens ; *Solenter animus ante actionis primordia , cuncta debet adversa meditari , ut semper hæc cogitans , semper contra hæc thorace patientia munitus , quidquid accesserit , lucrum putet .* Quam ob causam jam olim Antisthenes , teste Laërtio l. 6. c. 1. dicere solebat , tutissimum murum Prudentiam esse , ut qui nec prodi possit , nec collabi soleat ; Sapiens enim , ut Seneca epist. 60. dixit , *ad omnem incursum munitus , & intentus est , non si paupertas , non si luctus , non si ignominia , non si dolor impetum faciat , pedem refretet ; interritus contra illa ibit , & inter illa : plenus est gaudio , hilaris & placidus , & incontusus , cum Diis ex pari vivit .* 9. Ut non facilis sit in credendis & narrandis , quæ audit , maximè contra Proximum suum , sed potius



tius memor sit salubertimæ doctrinæ à Siracide datæ Eccl. 19. *Andisti verbum adversus Proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumpet.* Certè magnam pius Acceta l. 1. c. 4. de imit. Christi, Sapientiam esse ait, non esse præcipitem in agendis, nec pertinaciter proprio stâre sensui, nec quibuslibet Hominum verbis credere, vel credita mox ad aliorum aures effundere. Unde S. Gregorius Nazianz. dicere solebat, eum, qui cum Sæculo conversatur, tribus opus habere, velo scilicet super oculos, ut multa non videat, vel visa dissimulet: clave in aure, ne detractiones, susurrationses, & calumnias facillè audiat, & credat: & claustro in ore, ne statim effutiat, quæ audit. 707

III. Tertium, quod circa Prudentiam observare debet Operarius, est, ut efficacia nôrit, & adhibeat media, quibus descriptam hæcenus Prudentiam obtineat, qualia quidem multa à Magistris Spiritualibus præscribuntur, sed sequentia ferè sunt præcipua. 1. *Crebra Oratio*: uti S. Jacobus c. 1. monuit dicens: *Si quis vestrum indiget Sapientiâ (& Prudentia, quæ Soror & Comes est Sapientiæ) postulet à DEO, qui dat omnibus affluenter.* 2. *Meditatio assidua*: nam, ut sapienter S. Ignatius advertit, multùm cohibet, & quasi vinculis quibusdam constringit meditatio & comparatio animi, & assidua eorum, quæ dixeris, cogitaveris, egeris, commemoratio. Hinc rectè Antiqui dixerunt, deliberandum esse diu, quod semel statuendum est. 3. *Frequens reflexio*: pictorum more, qui opera sua, priusquam absolvant, per intervalla contemplantur, & frequentiori examine minutissimos etiam defectus deprehendunt, & emendant. Certè hoc medio Sanctum Ignatium ad tam insignem Prudentiam pervenisse, Historia Societatis l. 16. testatur. 4. *Interrogatio sollicita*: quæ quidem duplex esse debet. Prior de defectibus ab alio in se observatis, quam S. Franciscus Xaverius, teste Turfellino l. 6. c. 13. vitæ, præcipuè suaserat dicens: *Quærendi fideles Amici ac Monitores, qui, si quid à vobis in vestris peccatum est muneribus, amicè vos, liberèque admoneant, ut vestra vitia, quæ vos ipsos fugiunt (in suis enim quisque vitiis hebetior est, quàm alienis) per alios cognita exuatis.* Posterior interrogatio est de negotijs occurrentibus transigendis, de quibus rectè suavit Ecclesiasticus c. 32. *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum*  
Instruct. 111. 707



non pœnitebis. Et iterum c. 8. Narratio Seniorum non te prætereat; ipsi enim didicerunt à Patribus suis, quoniam ab ipso discas intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. Hinc Antoninus Pius omnia sua cum gravibus viris conferens dicere solebat, æquiùs esse, ut ipse tot, taliùmque virorum consilia sequatur, quàm ut tot; talésque Amici unam ipsius voluntatem sequantur. 5. *Accurata Librorum Lectio*; quod medium Aristoteles, teste Seneca l. 1. de benef. Alexandro Regi suavitè dicens: Annales Patrum discute; inde enim poteris bona exempla extrahere, quia acta præterita dant certum documentum in futuris. Hinc Rex Alphonsus interrogatus, quibus Consiliariis maximè uteretur? libris respondit, quibus sine metu, sine gratia, quæ nòsse cuperet, audiret. 6. *Filiorum seculi seria consideratio*; nam, cum hi, teste Servatore Luc. 16. prudentiores sint Filiis lucis, non modicè suis exemplis juvare possunt ad Prudentiam addiscendam; ab ijs quippe discere poterit Operarius, quâ ratione primarios tres Prudentiæ actus exercere debeat, & primò quidem rectè *deliberare* exemplo Avarorum, qui antè, quàm vel obolum expendant, tam sollicitè considerant, an vel necessitas, vel utilitas tales expensas requirat? 2. Rectè eligere exemplo Mercatorum, qui tam varias industrias excogitant, eliguntque ut merces quàm optimas emant vilissimo pretio, iterùmque carissimo vendant. 3. Rectè imperare executionem Aulicorum more, tam strenuè, fortitèrque imperata sui Principis exequentium, ut eidem placeant, & corruptibilem ab eo mercedem accipiant; quanto magis ad similem executionem se incitabit Operarius, ut summo DEO, & Domino Dominantium placeat, & æternum atque inæstimabile præmium sibi aquirat?

## §. III.

Quid circa tertium Instrumentum, Autoritatem scilicet, vitæque Sanctitatem sit observandum.

I. **P**ER Autoritatem hanc nihil aliud hoc loco intelligitur quàm magna quædam æstimatio de vita & dotibus ipsius Operarij. Ex qua descriptione facilè patet, tres potissimum



nam, eosque amplissimos fructus ex hac autoritate tum in  
ipsum Operarium, tum in alios redundare; quorum primus  
redundat in illos, quorum curam suscepit; hi enim longè fa-  
cilius, & efficacius ad frugem reducuntur, si ipsum quoque  
Operarium iisdem, quas suadet, virtutibus ornatum, aut vi-  
tia, quæ disuadet, sedulo fugientem, & detestantem videant;  
*nihil enim est juxta Concilium Tridentinum Sess. 22. c. 1. de*  
*reform. quod alios magis ad pietatem, & DEI cultum assidue*  
*instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se divino ministe-*  
*rio dedicaverunt. Cum enim à rebus sæculi in altiore sublati*  
*locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos*  
*coniciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur. Quapropter sic*  
*debet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam, mores-*  
*que suos omnes componere, ut habitu, incessu, gestu sermone, a-*  
*liis que omnibus rebus nil nisi grave, moderatum, ac religione*  
*plenum præferant; levia etiam delicta, que in ipsis maxima es-*  
*sent, effugiant, ut earum actiones cunctis afferant veneratio-*  
*nem. Cujus ulteriorem rationem, imò & necessitatem opti-*  
*mè Clemens Alexandrinus l. 5. Strom. ex Platone ostendit his*  
*verbis: Omnis doctrina generatio quadam est, ut, quemadmo-*  
*dum non generantur Homines, nisi in perfectione ætatis & vi-*  
*rum; ita neque Filios Spirituales, nisi à perfectione virtutū pro-*  
*gigni contingat. Atq; hanc ob causam S. Franciscus Xaverius,*  
*teste Turfellino l. 6. vit. c. ult. Socios Ethnicis convertendis,*  
*Neophytisque erudiendis operam daturus, lectissimos & pri-*  
*marios præferebat, autoritatem sequens Apostolorum, qui,*  
*cum audissent, recepisse Samariam Verbum DEI, miserunt*  
*ad eos Petrum & Joannem Apostolorum Principes Act. 18.*  
*Quocirca censebat ad Apostolorum munus deligendos viros*  
*egregiâ, diuque spectata fide, virtute, constantia, Sanctitate*  
*præditos, & in Dominicæ vineæ Operariis Prudentiam magis*  
*ac Sanctitatem, quam scientiam & doctrinam expetebat, dice-*  
*re solitus, quod boni virtus non pariat, humanas artes haud-*  
*quaquam parituras sine virtute. Hinc ipse quoque Christus*  
*Matt. 5. dixit: Sic luceat lux vestra coram Hominibus, ut vi-*  
*deant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in*  
*caelis est. Sed & S. Petrus l. c. 2. monet: Pascite, qui in vo-*  
*bis est, gregem DEI, forma facti gregis ex animo. Alter fru-*  
*ctus redundat in ipsam Ecclesiam, aut Communitatem, cui*



quis adscriptus est; cujus æstimatio & fama sicut à particulis membris vel maximè dependet, ita haud dubiè plurimum augetur, si ejusmodi membra insigni quâpiam morum integritate, vitæque Sanctitate fuerint conspicua. Tertius denique autoritatis hujus fructus in ipsum Operariû redundat, ut qui non modò ingens lucrum meritorum cœlestium ex tali vitæ Sanctitate haurit; verùm etiam admodum securus redditur, ut in medio nationis pravæ sine lapsu versetur, & contra linguas detrahentium, fructum laborum suorum infamatione sua impedire molientium efficaciter defendatur; hinc enim S. Paulus Titum c. 2. monet; *In omnibus præbe ipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens dicere de nobis.*

II. Porro etsi hæc autoritas, ut sapienter S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. 13. advertibat, donum sit divinum, quod bonis viris ac piis deferatur ultro, callidè & humana id arte quærentibus negetur; quotidianâ tamen experienciâ constat, etiam humana media non parùm ad eam obtinendam & conservandam conducere, qualia quidem præ reliquis sequentiæ æstimantur. 1. *Vita morumque Sanctitas & gravitas*: Nam sola virtus, teste S. Bernardo, mater gloriæ & autoritatis est; hinc Agesilaus, ut Plutarchus in Lacon. refert, interrogatus, quâ ratione quis bonam famam assequi posset? respondit: Si loquatur, quæ sunt optima; & faciat, quæ sunt honestissima. 2. *Demissio animi*, ea præcipuè, quâ aliis reverentia & honor cum modestia & gravitate exhibetur, de qua S. Franciscus Xaverius l. 6. vit. c. 13. pronuntiavit: *Ad bonum Societatis (& cujusvis Hominis odorem longè, latèque fundendum, non alia virtus plus habet momenti, quàm vera ac germana animi submissio.* 3. *Prudentia*, in verborum & sermonis maximè gravitate apparens; sic jam olim Epictetus, teste Stobæo f. 3. indicavit, dum quærenti, quâ ratione autoritatem & famam apud alios comparare posset? respondit: si vis bene audire, discere bene loqui. Hinc Abbas Pastor, ut in Speculo Exempl. dist. 2. c. 166. refertur, cum aliquando Juvenem quendam Religiosum Abbatem vocasset, causam dicti rogatus respondit, quia os suum fecit cum appellari Abbatem. Et ipse Sale  
mon



mon Sap. 8. dixit: *Habebo propter hanc* (Sapientiam scilicet & prudentiam) *claritatem ad turbas, & honorem apud Seniores iuvenis.* 4. *Generosus contemptus caducorum;* cum enim hæc maximi plerumque æstimentur, summæque appetantur à mortalibus, veluti cælestem Hominem venerantur, & suspiciunt, si quem generoso animo hæc omnia contemnere advertunt. Unde verè Sanctus Augustinus epist. ad Macedonium dixit, *virtutem* (& ipsum Virtutis Professore Hominem) *èò pluris æstimandam esse, quò plura contemnit.* 5. *Fuga nimia cum Secularibus familiaritatis:* etenim ferè accidit, ut eos minoris æstimemus, quos intimè novimus; unde & commune proverbium, quo nimiam familiaritatem parere contemptum dicimus, exortum est. Hinc Sapienter monet pius Author l. 1. de imit. Christi. c. 8. *Charitas habenda est ad omnes, familiaritas non expedit. Quandoque accidit, ut Persona ignota ex bona fama luceat, cuius tamen presentia oculos intuentium offuscat. Putamus aliquando aliis placere ex coniunctione nostra, & incipimus magis displicere ex morum improbitate in nobis considerata.*

§. IV.

Quid de quarto Instrumento Conversationis Apostolicæ, nempe de Benevolentia, sit observandum.

**B**enevolentia hujus nomine aliud hoc loco nihil intelligitur, quàm bona quædam voluntas, quâ bene quis erga alterum afficitur, omniâque, quæ ab illo exiguntur, vel suadentur, prompro hilarique animo acceptat, & exequitur, quæ quidem benevolentia proprius affectus amoris est, atque adeò, dum benevolentiam istam quartum instrumentum Apostolicæ Conversationis voco, aliud indicare non volo, quàm ut Operarius. talem modum agendi cum proximo adhibeat, ob quem ametur potiùs, quàm timeatur ab iis, quibuscum conversatur; nam, ut supra ex S. Augustini doctrina dictum est, si intus sit radix dilectionis, non potest de ista radice non bonum existere. Id quod egregiè more suo confirmans S. Chrysostomus ho. de Mansuet. nihil, ait, ita conciliat



liat Domino Familiars, ut quod illum videant tranquillum se offerre, & mansuetudine iucundum; nam & talem maioris faciunt, habentque pro Patre, & non pro Domino. Gratus & amabilis est videntibus, gratus item & his, quibus tantum nomine notus est. Neque facile ullum invenies, qui audiens laudari hominem mansuetum, illum videre, & exoculari non desideret, & non habeat in aliquanta lucri parte eius amicitia diu posse frui. Hinc ipse etiam Christus Apostolis suis Matt. 11. dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris*, non propriis duntaxat, sed iis ijs etiam, quorum curam susceperitis. Sed & Apostoli iidem à Commentatoribus Psalmi 18. per cœlos in illo versu: *Cœli enarrant gloriam DEI*: intelliguntur, ut significarent, quemadmodum Cœlo sereno omnes libenter se credunt, illiusque suavi aura frui cupiunt; sic & animos Hominum facilitate, suavitateque morum præcipuè allici. Unde merito hortatur Siracides c. 3. *Fili, in mansuetudine (& morum lenitate) opera tua perface, & super Hominum gloriam diligenti*. Et S. Franciscus Xaverius, teste Turcellino l. 6. vit. c. 13. Sedulo semper socios monebat, ut in congressibus & colloquiis caverent, ne nimia quædam gravitas suspicionem præbeat reverentiam exigentis arrogantia, sed potius facilitatem vultus præferrent, affabilitatemque sermonis; hoc enim esse efficacissimum medium, quo attrahi animæ soleant juxta illud Osee 11. *In funiculis Ada traham eos, in vinculis charitatis*.

II. Ut autem hanc benevolentiam tantò certius obtineat, sequentia media non parùm conducent. 1. Ante omnia det operam, ut diligat sincerè eum, cum quo conversatur, hoc enim medium efficacissimum esse ad amorem aliorum conciliandum, jam olim veteres noto illo axioma: *Si vis amari ama*: indicârunt. Quod ipsum egregiè confirmans S. Ambrosius lib. 2. Offic. c. 1. *nihil, inquit, tam utile, quàm diligere: nihil tam inutile, quàm non amari*. Itaque id agamus, ut omni sedulitate commendemus existimationem, opinionemque nostram, ac primùm placiditate mentis, & animi benignitate influamus in affectum hominum; popularis enim & grata est omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur hominum sensibus. Ea, si mansuetudine morum, ac facilitate animi

mod-



moderatione præcepti, & affabilitate sermonis, verborumque honore, patienti quoque sermonum, vita, modestiaque adiuvetur gratia, incredibile quantum procedit ad cumulum dilectionis. Et paulò post: Etenim ad incentivum charitatis communis plurimum proficit, si quis vicem amantibus reddat, nec minus redamari se probet, quàm ipse amatur. David diligi à subditis, quàm timeri maluit; timor enim temporalis tutaminis servat excubias, nescit diurnitatis custodiam. Itaque ubi timor discesserit, audacia obrepit, quoniam fidem non timor cogit, sed affectus cohibet. Prima ergo ad commendationem nostri est charitas. Hinc jam olim Moyse præcepit DEUS num. 11. Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram. Et S. Paulus 1. Thess. 2. dixit: Facti sumus in medio vestrum, tanquam si nutrix fovet filios suos. Atque id ipsum etiam S. Bernardus S. 23. in Cant. his verbis commendavit: Discite, subditorum matres vos esse debere non Dominos: studete magis amari, quàm timeri. 2. Morum similitudine non parùm etiam sibi benevolentiam conciliabit; ita Orlandinus l. 3. hist. Soc. n. 48. de S. Ignatio scribit, eum suos hortatum, ut ad hominum benevolentiam divini obsequii gratiâ conciliandam imitarentur Apostolum, qui omnibus fiebat omnia, ut omnes Christo lucrifaceret; nulla enim re aequè, ac merum, studiorumque similitudine benevolentiam conciliari. Itaque observatis cujusque moribus, ad eos se, quantum jus, fasque permetteret, accommodarent, ad eò, ut, si quempiam animadverterent acrem & incitatum, etiam ipsi lenitudinem inter agendum morosam excuterent, contraque tarditatem, gravitatemque tantisper induerent, si is, cum quo agerent, circumspectior, & in loquendo tardior appareret. Sic etiam de S. Anselmo Eolmerus in ejus vita lib. 1. scribit, quòd solito more cunctis se jucundum & amabilem exhibuerit, morèsque singulorum, in quantum sine peccato poterat, in se susceperit. Nam juxta Apostolum 1. Cor. 9. his, qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine lege DEI non esset, sed in lege Christi esset, se coaptabat, ut lucrifaceret eos, qui non modò sine lege, ut putabatur, Sancti Benedicti, sed & eos, qui sæculari vitæ dediti in multis vivebant sine lege Christi. Unde corda omnium miro modò in ejus amorem vertebantur, & ad eum au-



diendum famelicâ aviditate rapiebantur. Dicta etiam sua sic unicuique Hominum Ordini conformabat, ut Auditores sui nihil moribus suis concordius dici potuisse faterentur. Ille Monachis, ille Clericis, ille Laicis, ad cuiusque propositum sua verba dispensabat. 3. *Sermonis affabilitate ac dulcedine*: nam, ut supra ex Cicerone dictum est, difficile dictu est, quantopere conciliet animos Hominum, comitas, affabilitasque sermonis; si enim responsio mollis etiam iram frangit, teste Salomone Prov. 15. quanto magis animos pacatos & tranquillos conciliabit, sicque verificabit effatum Siracidis Eccl. 5. dicentis: *Verbum dulce multiplicat Amicos, & mitigat inimicos: lingua Eucharis in bono homine abundat.* Hinc merito quis Operarius tali affabilitate, suavitateque condire, & exequi Conversationem suam Apostolicam deberet, ut cum veritate illa Ecclesiastici cap. 24. verba usurpare queat: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini; Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & favum.* Sed & ipsi, quibuscum conversatur, merito dicere possint cum Salomone Sap. 8. *Intrans in domum meam conquescam cum iis; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed gaudium & letitiam.* Talem videlicet S. Athanasius se exhibuerat, de quo S. Gregorius Nazianz. de ejus laudibus sic loquitur: *Ea erat comitate, ut ad eum omnibus aditus pateret, clemens, ab ira alienus, miseratione pradius, sermone iucundus, moribus iucundior, in obiurgatione placidus.* 4. *Beneficentiâ sive opere, sive affectu demonstratâ*: nam, ut Tullius lib. 2. Offic. sapienter advertit, benevolentia beneficiis capitur maximè; secundò autem loco beneficâ voluntate benevolentia movetur, etiam si res fortè non suppetit. Et S. Chrysostomo teste ho. 80. ad populum, *mentem habentes magis beneficia, quàm pœna ad mandatorum obedientiam attrahunt.* cujus efficaciam rationem reddens S. Bernardus. S. 23. in Cantica, *dabit operam Sapiens, ait, maledicos capere beneficiis atque obsequiis, monitisque salutari- bus, & orationibus pro his ad DEVM. Non cessabit eiusmodi carbones ignis congerere super caput maledici. An non tibi captus ille videtur, qui suffusus ora rubore, quippe proprium evanes- cens iudicium, ipse sua confusionis, & pœnitudinis testis est.* sive



si vero quod oderit Hominem amore dignissimum, si ve quod dilexerit tantum verbo & lingua eum, à quo se diligere opere & veritate vel serò est expertus. §. Mansuetà errorum & defectum supportatione: sic enim ipse DEUS exemplo suo docuit, teste Davide Pf. 102. dicente: *Quomodo miseretur Pater Filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.* Et propterea DEVS, ut discurret S. Chrysostomus serm. de nov. Concion. ad Grat. non Angelos à calo lapsos, Magistros humana natura profecit, ne propter excellentiam natura, atque humana infirmitatis ignoracionem asperiores nobis reprehensiones adhiberent; sed homines mortales, magistros ac Sacerdotes concessit, homines infirmitate circumdatos, ut hoc ipso quod obnoxius eisdem sit & is, qui sermonem habet, & illi, qui audiunt, Concionatoris (eadem est ratio de Operariis) lingua frenum iniciatur, quod eum non sinat ultra modum castigationes extendere. Atque hoc verum esse, declarat S. Paulus, qui legem illam tulit, & hanc rem nos docuit his verbis utens: *Omnis Pontifex ex Hominibus assumptus hominibus constituitur, qui condolere possit iis, qui ignorant, & errant.* Hinc & ipse Christus inter alia monita S. Magdalena de Pazzis data etiam hoc posuit, uti vit. l. 1. c. 9. referatur: *Sint omnia opera tua facta cum tanta mansuetudine, & cum actu aded humili, ut videatur magnes quidam ad trahendas creaturas ad me.* Sicque impleatur illud Siracidis cap. 3. *Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super Hominum gloriam diligèris.*

## CAPUT V.

QUIBVS MOTIVIS EXCITANDVS SIT ZELVS SEV FERVOR AD APOSTOLICAM CONVERSATIONEM NECESSARIVS.

I. Quod piissimus Asceta Thomas Kempensis lib. 2. de Imit. Christi c. 12. de cruce pronunciauit dicens: *Converte te supra, converte te infra, converte te extra converte te intra, & ubique crucem invenies;* hoc æquali jure de Zelo & fervore ad Apostolicam conversationem requisito dici potest, ut ex iis, quæ mox dicentur, clariùs patebit.



II. Nam in primis si se *supra se* convertat, inueniet 1. Exemplum DEI Patris, qui sic dilexit Mundum, teste S. Joanne c. 3. ut Filium suum Unigenitum daret; unde præclare S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. sequentibus verbis hujus motivi efficaciam ostendit: *Huc Magistra lex tendit, huc inter Christum & legem interiecti Propheta, huc Spiritualis legis perfectior & finis Christus, huc exinanita Deitas, huc assumpta caro, huc nova illa mixtio, Deus, inquam, & Homo. Atque hæc omnia, propter omnia, & pro uno illo generis nostri Principe in unum coierunt.* 2. Exemplum Christi; qui non solum cum in forma DEI esset, semetipsum exinanivit formam serui accipiens in similitudinem Hominum factus, & habitu inuentus ut Homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem Crucis, teste S. Paulo Philipp. 2. sed etiam S. Brigitta quondam dixit, ut in revelationum illius l. 7. c. 19. legitur: *Si adhuc possibile esset, quod ego toties morerer, quot sunt animæ in inferno; ita, quod pro quâlibet earum talem mortem iterum sustinerem, qualem tunc pro omnibus sustinui, adhuc corpus meum paratum esset, subire hæc omnia, cum libenti voluntate, & perfectissima charitate.* Unde merito hanc charitatem admirans S. Bernardus S. 1. de adv. ait: *Mira quærentis DEI dignatio, magna dignitas Hominis se quæsit, in qua si gloriari voluerit, non erit insipiens, non quod aliquid videatur esse tantumquam à seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse, à quo creatus est; omnes enim diuitiæ, omnis gloria mundi, & quidquid in eo conspicitur, minus est hæc gloria, imò nec est aliquid in comparatione illius.* Sed & S. Paulus hoc exemplum sibi & aliis 2. Cor. 5. proponens ait: *Charitas Christi urget nos, ut scilicet, quemadmodum ille pretiosum suum sanguinem & animam pro Hominibus offerre non dubitavit, ita & Operarius quisque viliozem longè animam & vitam suam pro iisdem tradere non detrectet.* 3. Exempla Sanctorum, ex quibus tamè non nisi pauca huc afferre placet. Et Moyses quidem tanto erga Populi sibi commissi salutem Zelo exarsit, ut confidenter ad Deum dixerit: Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro, quem scripsisti.* S. Paulus adeò diligebat Fratres suos, eorumque salutem sitiebat, ut optaret anathema fieri pro illis. Rom. 9. Hinc & alibi 2. Cor. 11. v. 29. dixit: *Quis scandalizatur, & ego non uror? quis infirmatur, & ego*



non infirmor? Et iterum: *Per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum.* De S. Francisco Seraphico, Sanctus Bonaventura c. 8. vit. scribit: Cùm Franciscus animarum salutem viscerosa pietate appeteret, & fervida emulatione zelaret, suavissimis dicebat se repleti odoribus, & quàm pretioso unguento leniri, cùm Sanctorum Fratrum per orbem degentium odoriferâ famâ multos audiret ad veritatis viam reduci, ex talium auditu exultabat in Spiritu, benedictionibus omni acceptione dignissimis Fratres illos accumulans, qui verbo & opere ad Christi amorem inducerent Peccatores. S. Franciscus Xaverius adeò ferventem habebat Zelum procurandæ alienæ salutis, ut ei innatus videretur, teste Turfellino l. 6. vit. c. 10. Huc ille toto impetu ferri, in hoc totus esse, hoc omnibus expetere votis, in hoc maximè acquiescere, ut Christo aggregaret quàm plurimos. Nec minor quærendi novos Greges, quàm partem tuendi cura erat. Quippe ita eos præceptis atque institutis instruere erat solitus, ut externi Pastoris operâ non magno opere indigerent, nec rerum ad Christianos Spectantium scientiâ ipsis cederent Europæis. Ubique confessionibus audientibus, reconciliandis dissidentibus, agris sublevandis, cæterisque pietatis officiis dabat operam, adeò cibi & potionis oblitus, ut sæpe biduum, triduumve traduceret jejunus. Hinc non contentus apud Indos & Japones suam charitatem extendisse, ipsa etiam Sinarum claustra severissimis licet legibus & custodiis firmata penetrare cum aperto capitis periculo tentabat. Sed & Orlandinus l. 11. hist. Soc. n. 119. de eo scribit, quòd in regno Bungi, Regis curâ non intermissâ, multas quotidie horas in erudienda multitudine collocarit, & suas quoque Lusitanis impertiverit, unam ante lucem ad eorum animos expiandos, alteram sub noctem ad eosdem cohortandos & incendendos, atque ita totum diem per summam corporis negligentiam distentus fuerit. Querentibus Domesticis & Amicis, quòd nimis serò se lecto reciperet, respondebat, nihil esse, quòd sui rationem ducerent, cùm instaret hora convivii, aut se de die numerarent in vivis: si secus agerent, apud se graviter offensuros, suum cibum esse animarum salutem, & in summis habere se deliciis, si vel unius Japonis animam lucrifaceret. San-



ctus Ignatius Lojola, Ribadencira l. 5. vitæ testante, tanto  
 pariter Zelo erat accensus, ut inter ipsam etiam negotiorum  
 molem perditas meretriculas tanto studio conaretur ab im-  
 puritate abducere, ut, si quæ ex iis respiscere vellet, grandis  
 jam natu vir, & Præpositus Generalis antecedere ipsemet, &  
 perductoris quodammodo munere fungi, Christi causâ non  
 erubesceret. In quo cum admoneretur à quibusdam, frustra  
 tempus ac laborem infumi, quippe insanabiles esse ejusmo-  
 di feminas, ac, licet in præsentia pœnitentiam ostenderent,  
 brevi tamen ad ingenium redituras, ego verò, inquit ille, cu-  
 juslibet istarum unius tantum noctis impedisse flagitia & ini-  
 urias in DEUM, omnis operæ & vigilantix pretium duxerim.  
 Et ne soli duntaxat virili sexui hic Zelus proprius vi-  
 deatur, memorabilis prorsus fuit S. Mariæ Magdalene de  
 Pazzis Zelus, de qua in lib. 4. vit. c. 24. legitur, quòd orantem  
 quondam in raptu pro conversione cujusdam Peccatoris cla-  
 marit: O si aliquando Dæmones non haberent occasionem  
 molestandi me visione peccatorum humanorum! O verbum,  
 quàm libenter paterer quodvis genus Martyrij, dummodo  
 eum viderem conversum, sed non esset mihi Martyrium, ve-  
 rum Paradisus. Et aliàs, ut c. 28. refertur, dicebat: Adhuc  
 desidero animas conducere ad te, ut mihi sit pœna hoc desi-  
 derium, ut mihi sit quasi quidam infernus. Hinc & peculiari-  
 ter devotione prosequatur eos Ordines, qui ex peculiari in-  
 stituto vacabant conversioni animarum, dicebátque, se invi-  
 dere aviculis, quæ volare possent, quòd vellent, eò quòd &  
 ipsa sine præjudicio suæ Professionis cuperet, si possibile fo-  
 ret, totum Mundum peragrarè propter animas convertendas.  
 Unde etiam somnians de Zelo animarum somniabat, & lo-  
 quebatur de conversione Infidelium, atque ut ex sua parte co-  
 operaretur, assiduò offerebat pro iis sanguinem JESU, & ap-  
 plicabat hâc intentione opera Religionis, preces, communio-  
 nes, & multas afflictivas pœnitentias, quibus carnem suam  
 atterebat, & hoc ipsum etiam Monialibus suæ curæ commis-  
 sis commendabat. Imò in eundem finem à Deo petebat in-  
 firmitates, aliàsque tribulationes, obtulitque se ad toleranda  
 pro Peccatoribus ipsas etiam inferni pœnas, si DEO ita place-  
 ret. Aliquando verò in ectasi dicebat: Domine, si non facias  
 mihi gratiam istam, dando scilicet animas, quas à te peto, di-  
 cat



eam etiam ego, nolle me venire ad possidendam gloriam, quam mihi preparasti. Alia vice dixit: Si DEVS à me peteret, ut olim perijt à S. Thoma Aquinate, quam mercedem vellem pro meis laboribus, non aliam peterem, quam salutem animarum. Sed & S. Teresia simili Zelo accensa, teste Marchantio in virga Aaron lect. 1. dicebat: Quantum mihi damnum, aut cur conqueri debeo, licet usque ad diem iudicij pœnas Purgatorij sustinere oporteat, modò per illud consequar, quòd anima una salvetur; quantò ergo magis, si de plurimum animarum lucro agatur, id vereri non deberem? cum verò legendo vitas Sanctorum incidisset in aliquos, qui multas animas ad DEVM reducerant, magna consolatione afficiebatur, dicebatque, se magis hoc eis invidere, quam multa Martyria, quæ patiebantur; ideòque vel maximè aestimabat illos Ordines, qui conversioni & lucro animarum studebant. Et, si aliquis talium ægrotaret, pro eo assidue orationem fundebat, ut citò convalesceret, & ad lucrum animarum rediret. Quòd si verò talium quempiam omnino mortuum audiebat, etsi non esset ad planctus Feminarum proprios proclivis, magno tamen cum dolore lacrymas copiosas profundeabat, ob jacturam unius in terra, qui tot animas cælo lucrabatur, cum tamen audita morte Fratris ne unam quidem lacrymulam profudisset, ut Author vitæ l. 3. c. 35. testatur.

III. Jam verò si *infra se*, ad ipsum scilicet infernum, semetipsum convertat, non levia iterum motiva inveniet ad eundem Zelum accendendum, sed duo præcipuè. Primò, Diaboli studium ac fervorem in animabus perdendis, quod quidem ipsemet olim passus est in iudicio, audiente S. Birgitta (ut P. Petrus Pennequin. p. 2. Isagog. ad amorem divinum c. 27. testatur) dum dixit, se majori impetu ferri in perniciem Animarum, quam torrens violentus per campos rapi consuevit. Causam verò rogatus à Christo respondit: Quia tu illas tantopere amas. Hinc meritò S. Carolus Borromæus hoc motivum Operarij ob oculos sequentibus verbis posuit, ut p. 5. Act. Medit. l. 3. c. 2. fol. 838. videre est: *Considerent præterea terribilem animarum stragem, quam generis humani sempiternus hostis Sathanas facit, quantam in illis perdendis sollicitudinem adhibent, quibus utatur Ministri, quâ alacritate, quibus laboribus & vigiliis scelesti Ministri opus urgent indefessi & assidui, idem*  
que



que perpetui & obfirmati. Quare turpissimam rem facturos se existimare debent IESV Christi Ministri, si ita Magistri sui voluntatem, dignitatemque suam atque sempiterna premia perdant, vel à Christiana charitate tam alienos se prabeant, ut à Sathana Ministris superari se sinant, patientisque, ut illi maiori studio ad se, aliosque perdendos, quam ipsi ad suam & aliorum salutem tuendam incumbant. Secundo. Excitare meritò quoque deberet ad Zelum gravitas infernalium prenarum, quæ præparatur ipsis Peccatoribus; quod motivum S. Augustinus lib. de salut. mon. c. 55. sequentibus verbis suggestit: *O mi Frater, numquid ferrea sunt carnes nostra, ut non contremiscant, vel etiam sensus noster Adamantinus, ut non mollescat, aut etiam minimè evigilet ad illa DEI verba: Ite maledicti in ignem aeternum?* Quare non dicimus cum Jeremia Propheta c. 9. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfecta Filia Populi mei?* Certè huc etiam suo modo applicari potest id, quod idem S. Doctor ad Fratres in Eremo dixit: *Cadit Asinus, & omnes cum sublevare festinant. Clamat porcus, & omnes ceteri porci cum ipso clamant. Clamat inter tormenta (aut periculum certè illorum incurrendorum) Fidelis (aut Peccator) & non est, qui exaudiat. Ecce vestra inhumanitas.*

IV. Quòd si verò se extra se convertat Operarius, tria iterum non minùs efficacia motiva reperiet ad Zelum accedendum. 1. Dignitatem animarum, pro quibus laborat, quam quidem breviter & verè indicavit S. Gregorius Nyssenus hom. 4. in Eceles. dicens: *Qui humanam novit naturam, nec totum quidem mundum dixit satis iustum pretium, quod detur pro anima hominis.* Cujus rationem ulteriorem assignans S. Bernardus c. 3. Medit. *Totus quidem iste mundus, ait, ad unius anima pretium aestimari non potest; non enim pro toto mundo animam suam DEVS dare voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimius est ergo anima pretium, qua non nisi sanguine Christi emi potuit.* Hinc meritò S. Dionysius c. 3. de eccl. Hier. dixit; *omnium divinarum divinissimum est cooperari Deo in salute animarum.* Et S. Gregorius ho. 1. 1. hom. 12. in Ezechielem id ipsum confirmans, *nullum ait, omnipotentis DEI tale est sacrificium, quale est Zelus animarum.* Unde rectè concludens S. Chrysostomus ho. 3. in 1. Corinth. *Et si, ait, im-*



inensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, si unam  
 converteris animam. Ut adeò meritò S. Catharina Senensis,  
 quemadmodum in vita illius Surius & alii testantur, si quem  
 Dominicanæ Familiæ Alumnum per plateam vidisset incede-  
 re, domo egrediens, vestigiis ejus pia oscula ferre solita sit, eò  
 quòd divinitus sibi pulchritudo animæ ostensa fuerit, quæ sit  
 in gratia, atque adeò ter felices ducat eos, qui ad hoc operam  
 suam conferrent. Unde iterum hoc motivo excitans Ope-  
 rarios S. Carolus Borromæus l. 3. c. 2. act. med. f. 837. Ani-  
 mo, inquit, assidue cogitent, quàm nobiles sint anima, & pre-  
 ziosa in conspectu Domini, quanta sit earum dignitas, quas pro-  
 prio sanguine redimere Filius DEI non dubitavit: quàmque  
 præcellens opus sit, in eo salutari officio DEI esse Cooperatores,  
 quo nihil certè in terris illustrius, nobiliusve excogitari potest.  
 2. Reperiet extra se Operariorum paucitatem, ex quo motivo  
 sic ad Zelum incitat idem Sanctissimus Aristes: Sed & illud  
 considerent, quanta, quàmque ampla sit messis, quanta Spira-  
 tualium bonorum egestas, quanta salutariter agentium penuria,  
 quàm pauci verò Ministri, qui Sancto desiderio incensi, suis  
 commodis, utilitatibusque neglectis solam Christi gloriam, ani-  
 marumque salutem spectent. 3. Inveniet Pastorum oves ma-  
 teriales custodientium ab eodem S. Archiepiscopo & Cardina-  
 le sequentibus verbis propositum: Perpendamus ovium  
 Pastores, illos, qui in Cappadocum regione sunt, qualia & quan-  
 ta pro pecorum suorum studiis patiantur. Illi sæpe numero uni-  
 versum triduum nive obruti perdurant. Dicuntur autem &  
 qui in Lydia sunt, non minora mala ferre, dum integros menses  
 difficilem illam solitudinem, pessimarumque bestiarum plenam  
 vagando circumeunt. Si tantum erga pecora diligentia im-  
 pendunt Pastores illi, quam, quæso, excusationem habebimus,  
 quibus rationales anima concredita sunt, quòd profundum hanc  
 somnam dormimus? Quis, quæso, ab eo nos supplicio etipiet,  
 quòd istis debetur? si enim corpus trucidandum exponere, si unu-  
 meras mortes ferre oportebat, numquid ad hoc munus tanquam  
 ad nundinas currendum erat?

V. Si denique se intra se convertat, & ibi sanè efficacissima  
 reperiet motiva ad Zelum animarum in se excitandum, in-  
 gentia scilicet illa lucra propria, quæ ex eodem Zelo reporta-  
 bit, quorum primum est copiosa pro peccatis propriis satisfactio.



Etio, de qua jam pridem S. Jacobus c. 5. dixit: *Qui corvum fecerit Peccatorem ab errore via sua, salvabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quod confirmans S. Chrysostomus ho. 5. adversus Judæos, *sape, ait, una anima, quam lucrati fuerimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, anima que nostra pretium in extremo die iudicii fieri.* Hinc ho. 3. super Gen. ait: *Hoc nostra salutis argumentum erit, & occasio, si non solum pro nobis ipsis solliciti, sed & Proximo utiles fuerimus, ipsum ad viam veritatis manducentes.* Alterum lucrum est meritorum cœlestium incrementum & coacervatio; si enim magna mercedis est, inquit S. Gregorius l. 19. mor. c. 16. *à morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti à morte anima liberare in cœlesti Patria sine fine victuram?* Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus. ho. 3. in gen. ait: *ut animam corpore melior sit, ita his, qui indigentibus pecunias & facultates suppedirant, maioribus præmiis digni sunt hi, qui admonendo & continuo docendo in viam rectam supinos & desides inducunt, monstrando eis divinarum virtutum fragrantiam, & vitiorum malevolentiam.* Si ergo, ut ex eodem sancto supra ostensum est, plus facit; qui animam unicam convertit, quam si immensas eroget Pauperibus pecunias, ex tali erogatione autem haud dubie ingentium meritorum cumulus obveniret, facile appareat quam amplam mercedem sperare possit is, qui cum sincero Zelo, animarum lucro sese totum impendit. Certè idem S. Pater ho. 29. in Epistolam ad Rom. asserere non dubitavit bonum Pastorem, qualem Christus vult, cum innumerabilibus Martyribus componi posse, siquidem Martyr semel tantum propter Christum moritur, hic verò millies propter gregem, ut ad eò meritò Christus Matt. 5. dixerit: *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.*

VI. Atque hæc scilicet sunt motiva, quæ, ut verbis S. Caroli Borromæi iterum utar, si cogitent Animarum Curatores, jure ac meritò sperari debet, talibus cogitationibus quasi facibus quibusdam animum illorum accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire recusent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, aliisque ipsorum negligentia pereat.



CAPUT VI.

QUOMODO IMPEDIMENTA ZELVM  
ANIMARUM RETARDANTIA  
SINT REMOVENDA.

I. Multa quidem sunt, quæ non paucos à cura Animarum, Matque adeò ab Apostolica Conversatione absterrent; sed omnia ferè impedimenta hujusmodi ad quinque sequentia revocari possunt.

II. Primum igitur impedimentum meritò censetur *nimum quietis, solitudinis, & orationis desiderium*; hæc enim, cum non consistere videantur posse cum procuratione alienæ salutis, hoc ipso non leviter ab hac cura retrahunt eos, qui ejusmodi desiderio quietis & orationis sunt ascensi. Ad quod impedimentum removendum bene notanda inprimis est S. Laurentij Justiniani de casto connubio c. 12. sententia: *Anima, inquit, qua lucrata est Verbo, Verbo fructificare conatur, quoties se offert causa. Quandoquunque impellitur seu vocatur à verbo, non minùs ardentè, quàm prudenter postponit se, sua interponit, ut vacet Proximo, ut Proximi secunderetur profectibus.* Nullo quidem exercitio occupatur congruentius Sponsa, quàm cum animarum intendit lucris. Hoc etenim Sacrificio nihil magis, nihil suavius Verbo redolet. Vnde Petro, cum diceret: *amas me?* illèque responderet: *Domine, tu nosti omnia; tu scis, quia amo te;* ipse mox intulit: *Pasce oves meas.* Nihil amanti ardentè carius potuit committere, quàm illud, propter quod exinani-ri voluit, & mori. Quod ipsum confirmans S. Chryso-  
mus ep. 54. quæ Gerontium Presbyterum ad iter pro anima-  
rum salute suscipiendum hortabatur, post alia sic ait: *Huius-  
modi peregrinationes suscipere, longè præstantius est, atque con-  
ducibilis, quàm domi desiderere. Illic enim degens etiam hæc  
habere potes, quæ nunc habes, hoc est, ieiunium, vigiliis, caterâ-  
que Christianæ Philosophia genera; domi autem desidens ea lu-  
crari non potes, quæ, si in illa regione commorareris, adipisci po-  
tes, nimirum tot animarum salutem, periculorum mercedem,  
tantaque animi promptitudinis ac studij præmium.* Hinc meri-  
tò P. Balthazarus Alvarez, uti vit. c. 47. refertur, nostros exti-  
mala-

Instruct. III.

D

mala-



mulabat, ne essent nimium addicti recollectioni, & negligenter agere cum Proximis de spirituali animarum bono: eò quòd esset hoc esset proprium vocationis nostræ munus. Ideoque dicebat, nimium hoc studium in hominibus ad curam animarum vocatis, non esse Spiritum DEI, cum illis constet, divinam Majestatem contrarium velle, ad quod eos vocavit; & ideo talibus quietem nimis amantibus DEUM subtrahere portionem Spiritus tanquam otiosis & inutilibus selectis. Id quod Alphonsus de Roza Ord. S. Francisci, teste Alphonso Rodriquez, p. 3. tr. 1. c. 6. est expertus; cum enim hic bene multos annos in excolendis Indiæ Novalibus gnauiter desudasset, & tandem fessus, studio recolligendi se, atque supremo certamini præparandi, sepositâ aliorum curâ, in Hispaniam remigrasset, fassus est, quoties Orationi vacabat Christum Crucifixum sibi ob oculos versari, sequentibus verbis exoptulantiem: *Quare me in hac Cruce derelictam quietem, commodaque sectaris? unde ad stationem reversus, strenuum multis annis Operarium egit. Nimirum tibi libus non immeritò illud D. Bonaventuræ in Pharetra amoris divini p. 2. c. 1. occini posset: Quomodo quis potest dicere se diligere DEVM, & eius amorem appetere, qui eius imaginem videt in sterquilinio iacere, & non curat? aut si cogitat, quod Filius DEI pro animabus redimendis mortuus est, & ipse pro animabus mori non cupit? Quomodo credis, te amicitiam Sponsam si habere, qui eius Sponsam ab adulterio non custodis? aut festinanter ad Sponsam non reducis?* In horum omnium maiorem confirmationem non parùm proderit notâsse, quod olim P. Martinus Guttierrez Francisco Riberæ Doctore Theologiae respondit, teste Ludovico de Ponte c. 30. vit. P. Balthe Alvar. cum enim hic diceret, decrevisse se, colligere se, & domum quampiam prope Sacellum B. Virginis (quam impensè amabat) exstruere, & inde ad vicina loca concionandi gratia excurrere, reliquum verò tempus cum libris suis consumere: respondit P. Martinus: Domine Doctor, placet huiusmodi propositum, sed attendite, quis tunc sibi retineat optimum pignus, quod habet, propriam scilicet voluntatem. Quæ vero adeò cor eius penetravit, ut statim decreverit, relicto mundo Societatem ingredi. Quare optimè faciet Operarius, si exemplum Sponsæ sequatur, de qua S. Bernardus super illa



De Conversatione Apostolica in communi. § 1

Verba Cant. 2. Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: discurrens sic loquitur: Audit Sponsa, ut surgat, & properet, haud dubium, quin ad animarum lucra. Hoc siquidem vera & casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat Zelo, & desiderio acquirendi DEO, qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio predicationis libentissimè intermittat, & rursus potita votis aliquatenus in hac parte, tanto ardentius redeat in idipsum, quando se fructuosius intermisisse meminerit, & iterum sumpto contemplationis gustu valentius ad conquirendum lucra, solia alacritate recurrat.

III. Alterum impedimentum est diffidentia de gratia vocationis, & nimis ad proprias vires respectus; ratione cuius multis evenit, quod olim Moyse & Aaroni dixit DEVS Num. 20. Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram Domino: non introduceris hos Populos in terram, quam dabo eis. Quod proinde impedimentum ut removeatur, firmiter credendum est, quod S. Paulus Philipp. 2. dixit, quod scilicet DEVS sit, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, id est, juxta mensuram fiducia, quam de ejus auxilio, gratiaque concepimus, ita ut verissimè dixerit Sanctus Bernardus l. 9. in Ps. qui habitat: Tantum per nos operabitur DEVS, quantum se nostra in eum fiducia extenderit. Hinc S. Paulus Corinthiis 2. c. 3. scribens, fiduciam autem talem, inquit, habemus per Christum ad DEVM; non quod simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est, qui & idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti. Quam doctrinam bene observans P. Balthasar Alvarez dicere solebat, ut vit. c. 4. legitur: Ex quo DEVS Religiosum posuit, (id est, ad statum Religionis & curam animarum vocavit) ipse eundem deducet cum profectu. Quid, si plus eum oneret, quam ferre possit, se ipsum onerat, quia in se recepit supplere, quod illi deest. Id igitur ego vellem, ut ipse manu sua mihi utiquid imponeret, quod meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur id mihi dare.

IV. Tertium impedimentum est horror difficultatum & laborum, qui in Conversatione Apostolica occurrere solent. Ad quod impedimentum tollendum præclare instruit, & hortatur S. Chrysostomus hom. 43. illa S. Pauli 1. Cor. 16. verba



expendens: Ostium mihi apertum est magnum, & Adversarij multi. Super quæ verba sic discurret: Si magnum, quomodo Adversarij? & respondet. Quod multi ad eò reluctentur, indicium est Evangelica Victoria. Nusquam enim nocentissimus illi Adversarius irritatur gravius, quàm eùm suorum instrumentorum multa sibi eripi videt. Verùm nos, ubi magnum aliquod & egregium facere statuerimus, nequaquam id nullo labore constiturum sit, cogitemus, sed utilitatem magis respiciamus. Vides igitur exemplum eius in Paulo, qui nihil, quod multi essent Adversarij, cessat, verùm, quod magnum pateret ostium, stat diligenter negotio. Nec ostium duntaxat, seu lucrum animarum patet, sed optima etiam occasio ad divinas consolationes abundantius percipiendas; hoc enim est, quod DEVS in remissæ olim promiserat, c. 15. dicens: Si separaveris preciosa à vili ( id est, animas à peccato ) quasi os meum erit id est, omni voluptate perinde repleberis, sicut ori per procuracionem optimi cibi & potus varias delicias procurare solemus. Id quod S. Franciscus Xaverius præcipue expertus est, ut qui inter summos labores & difficultates tantis deliciis & consolationibus cœlestibus affluebat, exclamare cogere: Satis est, Domine, satis est. See & P. Henricus Henricus, teste Orlandino p. 1. lib. Soc. tit. 8. num. 133. affirmabat, tantam in mediis pro animarum salute susceptis laboribus esse copiam divinarum consolationum, ut qui vis mallet his laboribus perpetuò frangi, quàm subito in cœlum rapi. In sede Juliacenti verò Provincia Pervanæ, licet nostri summos labores exhaurirent, omnique terreno solatio carerent, tam incredibili tamen eorum animi voluptate perfundebantur, ut illa sedes lætitudinis domicilium fuerit appellatum, quemadmodum annuæ litteræ Provincia Pervanæ anni 1603. testantur. Et verò, si Jacobus Patriarchæ olim omnes anni in gravissimis laboribus consumpti breves & pauci videbantur, quia per eisdem Rachem à se tantopere dilectam lucraturum se confidebat; quanto magis Operario omnes labores, quos pro animarum pericherrimarum lucro sustinebit, breves & leves, imò & delectabiles videbuntur?

V. Quartum impedimentum est Periculi tam corporalis (puta morbi gravis, aut ipsius mortis incurrendæ) quàm

Spiritalis



*Spiritualis* (tentationum videlicet, vel lapsus in peccatum) *meus*. Difficile namque est, versari inter spinas, & ab eis non pungi; & calcare terram pedibus, ita, ut nec pulvis, nec lutum ijs adhæreat, quemadmodum S. Hieronymus in Epistola ad Damasum advertit. Ad quod impedimentum removendum sequentes doctrinæ non parùm juvabunt. Si scilicet primò, ne periculum corporale timeat, meminerit, quàm multos DEVS ex manifestis ejusmodi periculis illæfos eduxerit, & præservârît, ut meritò hîc locum habere videatur pulcherrimum illud cujusdam Ascetæ effatum: *Vita, qua propter charitatem periculo exponitur, per charitatem meliùs conservatur.* Deinde, si meminerit, Pastoris se officium suscepisse; bonum autem Pastorem, teste Christo Joan. 10. animam suam dare pro ovibus suis. id quod clariùs indicans S. Basilius in mor. reg. 80. c. 14. & 16. ait, Operarios debere esse Pastores Ovium Christi, qui, quancumque tempus postulat, ne animam quidem ponere pro illis dubitant, ut Evangelium illis impertiant. Imò & Patres ac Nutrices illorum esse debere, qui ex magnitudine ejus, quæ in Christo est, charitatis, parati sint libenti animo communicare non solum DEI Evangelia, sed suam ipsorum vitam. Et verò si tam multi reperiantur, qui cum ijsdem periculis corporalia ministeria magna cum alacritate ac sedulitate exhibent ijs ipsis, quibuscum agere formidat Operarius, meritò erubescere deberet, si illos modici lucri temporalis causa tam generosè contemnere videat illa pericula, & ipse ob spem inæstimabilis præmij, lucrìque animarum eadem subire reformidet. Si denique meminerit, quàm pretiosa & optabilis sit mors ejusmodi in conspectu Domini, quæ in tali opere charitatis incurritur; talis scilicet, quæ ipsi Martyrio comparetur, sic enim S. Laurentius Justin. l. de S. Martino expressè docet, dum ait: *Magnum prorsus est Martyrij genus, ultrò se pro Christi amore dare periculis. Audi sine ferro Martyrem ex sola charitate morientem.* Et ideo in Romano Martyrologio 28. Febr. etiam recensentur illi Presbyteri, qui Alexandriæ, cum sub Valeriano Imperatore pestis sævissima grassaretur, morbo illo laborantibus ministrantes, libentissimè mortem appetierunt, quos velut Martyres religiosa piòrum fides venerari consuevit; de quibus etiam S. Dionysius Episc. Alexandrinus apud



Eusebium l. 7. c. 16. sequens testimonium protulit: *Ex Patribus, qui virtute erant praestantissimi, in hunc modum mortem appetiverunt, adeo ut istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem, & robustam fidem suscipiebatur, nihil à splendore Martyrij abesse videretur.* Ut verò etiam Spiritualia pericula non timeat, bene in primis notandum est, quod Jacobus Marchantius in virga Aaronis tr. 1. lect. 6. sapienter advertit, quòd scilicet, sicut DEVS novit hoc onus esse grave, & gratiam ad ferendum haud dubiè velit suppeditare; sciat item & velit pericula temperare, & timoratis specialem protectionem impendere; sic enim protexit Abrahamum in Chaldaea, Lothum in Sodomis, Jobum inter Infideles, Daniele in Babylone, quos omnes voluit esse perfectos in medio nationis pravæ, ut nemo animum despondeat in quoecunque situ, sed se potiùs divinæ Providentiæ, protectionique committat. Hinc P. Balthasar Alvarez, uti vitæ illius c. 5. refertur, dicere solebat, securitatem in agendo cum Proximo, cum ex obedientia suscipitur, esse valde magnam, adeo, ut si quæ obediendi causa infames Feminas accederet, ut illas Christum lucraretur, mundissimas haberet cogitationes, quasi esset aliquis Angelus; at si ex propria voluntate in cubiculo suo moreretur, fœdis ibi cogitationibus ureretur. *Nescio, inquit, quomodo quis possit tutum putare, quod à Domini voluntate recedit. Quanam, quæso, securitas esse potest, ubi DEVS non est. Hoc enim est, quod S. Bernardus dicebat: quando bene erit sine illo, & quando malè cum illo?* Certè Lancizius Opusc. 13. n. 443. testatur, novisse se non paucos, qui ex missionibus plurimum mercedem redibant magis collecti, devoti, puri, circumspicendi, & regularum observantes, quàm in Collegijs fuerint. Deinde bene etiam notandum, etsi DEVS non semper in eiusmodi periculis protegat à tentatione, hoc ipsum tamen ad majus meritum ac præmium permittere, id quod Marchantius l. 1. c. 3. confirmatum narrat, Cononè Presbytero Alexandrino, cum in mulieribus baptizandis aut inungendis gravissimas tentationes experiretur, ideòque Monasterium deserere vellet, S. Joannem Baptistam apparuisse, & dixisse: *Tolera, & persevera: ego te ab hoc certamine liberabo.* Cum verò ille post hanc adhortationem, Puellâ valde speciosa ex Perside oblatâ, iterum



timens scandalum, sumpto melote suo, omnino recederet, S. Joannes iterum apparens dixit: *Revertere ad Monasterium, & hoc te certamine eximam.* Conone autē respondente, quomodo sperabo, quod toties pollicitus non præstitisti? respondit Sanctus: *Volebam te pro hac pugna mercede donari, sed quia non vis, ecce aufero à te bellum hoc, mercede autē operis carebis:* simulque ter sub umbilico ipsum signans, usque ad eò omnem carnis rebellionem abstulit, ut Puellam illam baptizans & ungens, mulierem esse non adverterit. Quòd si verò omnino ipsum ex fragilitate labi contingat, certò tamen sibi persuadeat, etiam ob hunc lapsum non esse omittendam conversationem, sed potius commoda longè majora, quæ inde proveniunt, consideranda. Id quod Marchantius l. c. ex illis Salomonis Prov. 14. c. verbis ostendit: *Vbi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurima segetes, manifesta est fortitudo bovis.* Quem locum ille allegoricè sic ad hunc scopum explicat. Sicut, qui caret bobus, habet præsepe, id est, stabulum mundum. Qui autem boves habet, immundius habet stabulum, habet tamen etiam multitudinem fructuum; sic qui curam animarum non suscipit, nec in agro Domini laborat, sed totus sibi vacat, fortè habet majorem munditiem conscientia. Sed qui boves suos jungit, id est, operas suas Proximis navat, hic aliquando præsepe aut stabulum immundius habet; nam ex consuetudine hominum, & negotiosa vita aliquid sordium saltem levium contrahere potest, uberiores tamen fructus metit. Quod ipsum alij similitudine duorum globorum, quorum alter aureus, alter argenteus est, declarant; uti enim aureus faciliùs quidem inficitur, sed ubi iterum purgatur, pretiosior longè est, quàm argenteus; ita & is, qui cum Proximo agit, faciliùs quidem maculam contrahit, quoad meritum tamen & charitatem longè pretiosior est & acceptior coram DEO. Hinc ipse etiam Christus S. Gertrudi, ut l. 4. revel. c. 47. videre est, dixit: Si quis amans veritatem, pro illa defendenda in aliquibus delinquit, durioribus verbis, Zelo impellente, aliquos corripiendo, aut alio quocunque modo, sive negligentius, sive districtius agendo, hunc ego certè apud DEVM Patrem & omnes cœli cives fideliter excusabo, quemadmodum Mariam Magdalenam excusavi, imò pro ipso universa emendabo. Et aliàs l. 3. c. 58. cum ad-



verteret cor suum debile in aliquos defectus incidere, & tamen illud DEO offerret, ut in illo repaufaret, respondit Dominus: Tuum debile cor tali affectu oblatum tantò gratius accepto, quàm alterius cor forte, sicut magis acceptatur bestia multa venatione agitata, quàm domestica, eò quòd canes illius teneriores sint, ac suaviores ad vescendum.

V. I. Quintum denique impedimentum est, *laboris susceptionis aut suscipiendi sterilitas*, quòd scilicet nullus ex eo fructus percipitur videatur, aut etiam securus sperari possit. Ad quòd impedimentum removendum sequentes tres doctrinæ non parùm conducent. Prima est, quòd non hoc ipso, quia fructus statim non respondet, omnino de eo desperandum sit. Nam ut commune habet proverbium, *Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo.* Ideo S. Chrysostomus Conc. 1. de Lazaro sapienter discurret: *Non erexi quidem egrotantes, attamen eos, qui valent, reddidi fortiores. Non abduxit quendam à vitio sermo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidit attentiores.* Supra hac quoque quidquam addam verbum *Hodiè non persuasi, sed fortè cras persuadere poterò. Quòd si minùs cras, attamen perendie, aut quarto ab hoc die fortè persuasero.* Qui hodie, quæ audivit, repulit, cras fortè assuetudine, & recipiet, fortè post dies plures præbebit animum, quæ dicentur. Quandoquidem & illud crebrò fit, ut Piscator, qui per totum diem vacuum attraxerit rete, sub noctem iam abire parans, capto, qui ipsum per totum diem fefellerat, piscem descendat. Etenim si Agricola protinus ab agricolatione resiliat, quòd semel atque iterum, aut saepius aëris acciderit inaequalitas, fame brevi periremus omnes. Et iterum ho. 3. in 1. Cor. *Si hodie nemini persuaseris, inquit, persuadebis postredie, etsi nunquam persuaseris, mercedem tamen integram habebis, & si non omnibus, paucis tamen ex multis persuadere poteris.* Nam neque Apostoli universo orbi persuaserunt, licet cum omnibus disputarint, & mercedem in omnibus assecuti sint. Noli ergo, cum orbem terræ salvum facere non possis, etiam parvum contemnere. Neque maiorum desiderio à parvis te abstrahas, si centum nequis, decem curam suscipias: si decem non possis, noli quinque despiciere: si quinque vires tuas excedunt, unum non contempnas. Quòd si neque hoc possis, noli desperare, noli laborare sedere. Nónne vides in negotiationibus, non auro duntaxat, sed



sed etiam argento mercatores negotiari? Nam si parva nihil contempserimus, assequemur & magna. Sin autem neglectui nobis illa essent, neque hac facile assequi possemus. Sic singuli divites evadunt, cum magna simul & parva colligunt. Hanc doctrinam sanè animo firmiter impresserat Zelosissimus ille Indiae, Japoniaeque Operarius, S. Franciscus Xaverius, qui, ut l. 6. c. 17. vit. refertur, monebat Cultores animarum, ut non fortius magis, quam perseverantiùs eorum perferrent vitia, infirmitatem sustinerent, frugèmq; sementis factæ, laborumque (quamvis seræ spei) fructum, velut boni Christi Agricolaë expectarent, haud ignari, qui seminant in lacrymis, in exultatione messuros. Quòd si ab initio tales non reperirent, quales expeterent, ita cum illis se gererent, ut cum improbis Filiis boni Parentes, Deique benignitate freti, qui Hominum mentes suo demum tempore ad bonã perducit frugem, non diffiderent eos aliquando tales fore, quales optarent. Quare nunquam desinerent eos omni studio colere, præsertim cum DEUS omnium communis Parens, quamvis læsus à nobis, benignè tamen omnibus facere non desistat. Altera doctrina est, quòd, etsi alius fructus non sequeretur, fat magnos tamen fructus jure merito censerì debeat, satisfacisse officio suo, & voluntatem DEI implevisse; uti idem S. Chrysostomus sapienter notavit, dum l. c. dixit: *Vitam oratio nostra aliquid proficiat! Quòd si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem desistemus illis, quòd rectum est, consulere, quandoquidem & aquarum venæ, etsi nullus veniat aquatum, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt: & amnes, etsi nemo bibat, nihilò secius fluunt; sic oportet & illum, qui concionatur (& conversatur) quamvis nullus auscultet, tamen prestare, quidquid in ipso situm est. Siquidem hac lex nobis, qui sacri sermonis administrationem suscepimus, à benigno præscripta est DEO.* Sic S. Ignatius, teste Maffeo l. 2. c. 11. si quem omnia expertus, tamen è peccatorum cœno extrahere non potuisset, non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset, sed conscientiaë & Officii fructu contentus, acquiescebat in alto providentiaë divinaë consilio. Idem alios, teste Ribadencira l. 5. c. 11, facere hortabatur, Angelorum Tutelarium exemplo, qui



quos à DEO sibi commissos acceperunt, monent, quoad possunt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum juvant; sed si voluntatis libertate abutuntur illi, & inobedientes atque obstinati sunt, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nulli afficiuntur molestiâ. Curavimus, inquit, Babylonem, & non est sanata. Tertia denique doctrina est, quòd neque p̄remio suo sit labor cariturus, licet omni alio fructo destituatur, id quod memorabili sententia S. Bernardus Eugenio l. 4. de confid. c. 2. declaravit: *Noli diffidere, inquit; curam exigeris, non curationem. Denique audisti: curam habe illum, & non curam, vel sana illum. Verùm dixit quidam: Non est in Medico semper, relectur ut ager. At melius tibi propono de tuis. Paulus loquitur: plus omnibus laboravi, non, ait, plus omnibus profui, aut plus omnibus fructificavi, verbum in solent religiosissime vitans. Aliàs autem noverat Homo, quem docuit D. E. V. S., quia unusquisque secundùm laborem accipiet, non secundùm proventum. Ita, quæso, & tu fac, quòd tuum est; nam D. E. V. S., quod suum est, faciet: satis alie que tua anxietate & sollicitudine curabit. Planta, riget, fer curam, & tuas explevisi partes: sanè incrementum, ubi vultuerit, dabit Deus. Vbi fortè noluerit, tibi deperibit nihil, dicente scriptura Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus. Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgitta l. 4. revel. c. 21. olim sequentibus verbis insinuavit: *Amici DEI non habent attendiari in servitio DEI; sed laborare, ut homo melius fiat melior, & homo bonus veniat ad perfectiora. Nam quicumque voluntatem haberet sibilandi in aures omnium transeuntium, quòd IESVS Christus esset verè Filius DEI, & faciendo conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet nulli vel pauci converterentur, nihilominus eandem mercedem obtineret, ac si omnes converterentur, sicut per exemplum dico tibi: Si duo Mercenarii ex præcepto Domini fodereint montem durissimum, & alius inveniret aurum electum, alius verò nihil. Isti propter laborem & voluntatem digni essent equali mercede. Meritò ergo quivis Operarius Artificis illius exemplum sequitur, qui, teste Seneca ep. 7. quæsitus, quò tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos per venturæ? Satis sunt, inquit, pauci, satis unus, satis nullus.**